

พิธี พระลึก

พิธีเปิดห้องสมุดประชาชน
“เฉลิมราชกุมารี”

อำเภอวาริชภูมิ
จังหวัดสุรินทร์

พิมพ์ครั้งที่ ๒๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕

มาร่วมกันทำให้ชาวโลกอ่านออกเสียงได้
Let's join in making a literate world

ปี ๒๕๕๕

ฉันชอบอ่านหนังสือ

...หนังสือเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ต่าง ๆ นักปราชญ์ในสมัยโบราณได้ใช้หนังสือบันทึกความรู้และความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ไว้เป็นสมบัติตกทอดมาถึงสมัยปัจจุบันเป็นอันมาก เช่น กฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นต้น เพราะความรู้ของคนสมัยโบราณนั้นเกิดขึ้นจากความสังเกต เขาเหล่านั้นได้สังเกตความเป็นไปของโลกและจดข้อความต่าง ๆ ในแง่ความคิดเห็นของเขาไว้ คนในสมัยต่อมาได้อ่านข้อความเหล่านั้นและติดตามค้นคว้าเพิ่มเติม ทำให้ความรู้ของมนุษย์กว้างขวางยิ่งขึ้น

...นับว่าฉันเป็นผู้โชคดีที่มีโอกาสศึกษาในสมัยที่มีหนังสือซึ่งผู้แต่งได้แต่งไว้เพื่อให้ผู้อื่นได้ค้นคว้าหาความรู้มากมาย

หนังสือนี้ มีมากมาย หลายชนิด
ให้ความรู้ สำเร็จ บันเทิงใจ
มีวิชา หลายอย่าง ต่างจำพวก
วิชาการ สรรมา สารพัน

นำดวงจิต เร่งรีบ ขึ้นสดใส
ฉันจึงใฝ่ ใจสมาน อ่านทุกวัน
ล้วนสะดวก ค้นได้ ให้สุขสันต์
ชั่วชีวิต ฉันอ่านได้ ไม่เบื่อเลย

/บทพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ขณะทรงศึกษาในชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๑๒/

มาร่วมกันทำให้ชาวโลกอ่านออกเสียงได้
Let's join in making a literate world

ปี ๒๕๕๕

ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า

ความรู้ของมนุษย์เป็นมรดกตกทอดกันมาแต่ครั้งโบราณ เมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นตัวอักษรขึ้นผู้มีความรู้ก็ได้บันทึกความรู้ของตน สิ่งที่ตนค้นพบ เป็นจารึกหรือเป็นหนังสือทำให้บุคคลอื่น ในสมัยเดียวกันหรืออนุชนรุ่นหลังได้มีโอกาสศึกษาทราบถึงเรื่องนั้น ๆ และได้ใช้ความรู้เก่า ๆ เป็นพื้นฐานที่จะหาประสบการณ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นความก้าวหน้าเป็นความเจริญสืบต่อไป

ห้องสมุดเป็นสถานที่เก็บเอกสารต่าง ๆ อันเป็นแหล่งความรู้ดังกล่าวแล้วจึงเรียกว่าเป็นนคร เป็นผู้ชี้แนะให้เรามีปัญญาวิเคราะห์วิจารณ์ให้รู้สิ่งควรรู้อันชอบธรรมด้วยเหตุผลได้

ข้าพเจ้าอยากให้เราห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภทสำหรับประชาชน หนังสือประเภทที่ข้าพเจ้าคิดว่าสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือ หนังสือสำหรับเด็ก วัยเด็กเป็นวัยเรียนรู้ เด็ก ๆ ส่วนใหญ่สนใจที่จะทราบเรื่องราวต่าง ๆ แปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่แล้ว ถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหา และรูปภาพให้เขาอ่าน ให้ความรู้และความบันเทิง เด็ก ๆ จะได้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ ที่รอบรู้ มีธรรมะประจำใจมีความรักบ้านเมือง มีความต้องการปรารถนาจะทำแต่ประโยชน์ที่สมควร

(เฉลิมพระเกียรติและรวมพระราชนิพนธ์ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๒๐)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ พ.ศ.

๒๕๒๑)

คำนำ

เนื่องในวโรกาสมหามงคลที่องค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๐ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้ ยิ่งความปิติชื่นชมโสมนัสแก่พสกนิกรชาวจังหวัดอุบลราชธานีเป็นล้นพ้น

คณะผู้จัดทำหนังสือที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ฉบับนี้ ได้รวบรวมพระราชประวัติ พระราชนิพนธ์ บทความเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจและพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเป็นอภินันทนาการแด่ท่าน สำหรับเป็นเครื่องรำลึกถึงวันแห่งความภาคภูมิใจชื่นชมโสมนัส ซึ่งคณะผู้จัดทำหวังว่าหนังสือเล่มนี้คงจะเป็นประโยชน์และให้สาระแก่ผู้สนใจใฝ่ศึกษาได้บ้างพอสมควร

สารบัญ

โครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี	๕
พิธีวางศิลาฤกษ์พระราชทานห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” พระราชประวัติโดยย่อของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	๑๒
“เจ้าฟ้าแม็กไซไซ” เทพรัตนกวีศรีสยาม	๑๗
บางบทพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	๒๓
สมเด็จพระเทพฯ กับเมืองอุบลราชธานี	๒๗
ไม้สะทอน : ต้นไม้ประจำห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี	๓๗
๕๘	
๗๘	
๘๑	
๘๓	

โครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

บทนำ

ประชาชนชาวไทยต่างตระหนักดีว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสนพระทัยและเป็นองค์อุปถัมภ์เรื่องของการศึกษา ห้องสมุดและศิลปวัฒนธรรมอยู่เสมอ ดังปรากฏในพระราชปณิธานในพระราชนิพนธ์ของพระองค์ท่านเรื่อง “ฉันชอบอ่านหนังสือ” ว่า

ข้าพเจ้าอยากให้เราห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบ
ทุกประเภทสำหรับประชาชน... ห้องสมุดเป็น
แหล่งความรู้... เป็นครูของประชาชน

และพระราชดำรัสที่พระราชทานใน “ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า” ตอนหนึ่งว่า

ห้องสมุดเป็นสถานที่เก็บเอกสารต่าง ๆ
อันเป็นแหล่งความรู้ จึงเรียกได้ว่าเป็นครู
เป็นผู้ชี้แนะให้เราแก้ปัญหาวิเคราะห์วิจารณ์
ให้รู้สิ่งที่ควรรู้อันชอบด้วยเหตุผลได้...
ข้าพเจ้าอยากให้เราห้องสมุดที่ดี
มีหนังสือครบทุกประเภทสำหรับเยาวชน
หนังสือประเภทที่ข้าพเจ้าคิดว่าสำคัญที่สุด
อย่างหนึ่งคือ หนังสือสำหรับเด็ก วัยเด็ก
เป็นวัยอยากรู้...ถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่า
ทั้งเนื้อหาและรูปภาพให้เขาอ่าน ให้ความรู้
ความบันเทิง เด็ก ๆ จะได้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่
ที่สมบูรณ์ ที่รอบรู้ มีธรรมะประจำใจ
มีความรักบ้านเมือง มีความต้องการ ปรรารถนา
จะทำแต่ประโยชน์ที่สมควร...

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จเป็นองค์ประธานเปิดการประชุมสมัชชาสภาสว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ครั้งที่ ๔
ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๓๒

นอกจากนั้นยังได้พระราชทานลายพระหัตถ์ ซึ่งต่อมาได้รับการเผยแพร่ไปทั่วโลกในพิธีเปิดการประชุมสมัชชาสากล ว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ ครั้งที่ ๔ ซึ่งจัดขึ้นในประเทศไทยความว่า “ร่วมกันทำให้ชาวโลกอ่านออกเขียนได้” อีกด้วย ซึ่งเป็นประจักษ์พยานที่แสดงให้เห็นถึงน้ำพระทัยที่ทรงตระหนักและห่วงใย สภาพการไม่รู้หนังสือของปวงชนเป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วในการจัดงานของสมาคมห้องสมุดในแต่ละปีนั้น พระองค์ท่านจะเสด็จฯ ด้วยพระองค์เองทุกครั้ง งานพระราชนิพนธ์หลาย ๆ เล่ม ได้ทรงให้แนวคิดที่กว้างขวาง ปลูกสำนึกให้ผู้เกี่ยวข้องได้เกิดความรู้สึกธา และมองเห็นแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาห้องสมุดให้เกิดประโยชน์สูงสุดอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ในมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระชนมายุครบ ๓๖ พรรษา ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๔ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ขอพระราชทานพระราชนุญาตดำเนินโครงการจัดสร้างห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี จำนวน ๓๗ แห่ง ในอำเภอต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อเฉลิมพระเกียรติ และสนองพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์ท่านทรงมีต่อประชาชนชาวไทย กรมการศึกษานอกโรงเรียน ในฐานะหน่วยงานที่ดูแลเรื่องห้องสมุดประชาชน ทั่วประเทศได้นำโครงการจัดตั้งห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติฯ เสนอในที่ประชุมคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งมีฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์ เป็นประธานคณะกรรมการ ผู้บริหารระดับสูงจาก ๕ กระทรวงหลัก และภาคเอกชนเป็นคณะกรรมการมติที่ประชุมเห็นพ้องต้องกันว่า สมควรดำเนินโครงการนี้เป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงนำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระราชนุญาต จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งพระองค์ท่านก็ได้ทรงมีพระเมตตาพระราชทานพระราชนุญาตให้ดำเนินโครงการฯ นี้ได้ ทั้งยังได้พระราชทานนามห้องสมุดที่จะดำเนินการตามโครงการนี้ว่า “ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี” ซึ่งจะจัดสร้างขึ้นจำนวน ๓๗ แห่ง ใน ๓๗ อำเภอ โดยมีพระราชนุญาตให้อัญเชิญพระนามาภิไธยประดิษฐานเหนือห้องสมุด

ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จำนวน ๓๗ แห่งนี้จัดสร้างขึ้นในหลักการพื้นฐานเดียวกัน คือ จุดที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นพื้นที่จัดสร้างต้องเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีประชากรกว่าห้าหมื่นคนขึ้นไป หรือเป็นอำเภอที่เป็นศูนย์กลางความเจริญ หรือมีแนวโน้มที่จะขยายตัวทางเศรษฐกิจ และสังคม แต่ยังคงขาดแคลนแหล่งความรู้ที่ได้มาตรฐาน

อนึ่ง เพื่อให้สะดวกแก่การพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบสำหรับชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต คณะกรรมการฝ่ายวิชาการเสนอหลักการว่า ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ควรจัดตั้งบนพื้นที่อย่างน้อย ๒ ไร่ขึ้นไป ซึ่งในพื้นที่ ๒ ไร่นี้จะประกอบไปด้วยอาคารห้องสมุด ๒ ชั้น ขนาด ๓๐๐ ตารางเมตร บริเวณรอบ ๆ ตัวอาคารจัดเป็นสวนหย่อม สนามเด็กเล่น และบริเวณที่ร่มรื่น เป็นที่สำหรับประชาชนได้นั่งพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งห้องสมุดในแต่ละแห่งประมาณการค่าใช้จ่ายเบื้องต้นแห่งละประมาณ ๓ ล้านบาท

จังหวัดอุบลราชธานีได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระราชปณิธานดังกล่าวจึงดำเนินโครงการสนองพระราชปณิธานเพื่อเฉลิมพระเกียรติครั้งนี้ โดยคณะกรรมการฯ ได้พิจารณาความต้องการและความเหมาะสมของสถานที่ ตลอดจนความพร้อมของชุมชนเห็นสมควรจัดตั้งห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ในปี ๒๕๓๔-๒๕๓๕ ขึ้นที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบของห้องสมุดประชาชนอำเภอให้เป็นไปตามแนวพระราชดำริในการส่งเสริมให้ชุมชนได้มีห้องสมุด

๒. เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ประชาชนที่ด้อยโอกาสให้มากขึ้น

๓. เพื่อให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ได้มีแหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างทั่วถึง

๔. เพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมการรู้หนังสือ ตลอดจนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรณรงค์ในการส่งเสริมการอ่าน

๕. เพื่อมุ่งเน้นให้ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ เป็นศูนย์กลางสนับสนุนเครือข่ายการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษา และเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

๖. เพื่อมุ่งเน้นให้ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ แห่งนี้เป็นศูนย์ข้อมูลของจังหวัดอุบลราชธานี ที่ให้บริการด้านความรู้ การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายของข้อมูลกับ

ห้องสมุดของสถาบันการศึกษาแห่งอื่น อาทิเช่น วิทยาลัยครูอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ศูนย์วิทยบริการของมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช เป็นต้น

๗. เพื่อกระตุ้นให้ประชาชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เห็นความสำคัญของการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในการดำเนินโครงการและใช้ประโยชน์จากห้องสมุดให้มากที่สุด

รูปแบบของห้องสมุดประชาชนอำเภอ

ห้องสมุดประชาชนอำเภอที่จัดสร้างขึ้นนี้จะ เป็นแหล่งความรู้ของประชาชน ทุกเพศ ทุกวัย และจะเป็นศูนย์กลางสนับสนุนเครือข่ายการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น โดยจะมีบริการที่หลากหลาย ดังนี้

๑. เป็นแหล่งรวมสรรพความรู้ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ในรูปของ

๑.๑ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ กฤตภาค แผ่นพับ แผ่นปลิว ไปสเตอร์

๑.๒. สื่อโสตทัศนศึกษา เช่น วีดิทัศน์ แถบบันทึกเสียง ภาพนิ่ง ไมโครฟิล์ม

๑.๓. สื่อนิทรรศการ

๒. เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน และศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ

๓. เป็นศูนย์กลางส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในระดับหมู่บ้านด้วยการผลิต รับบริจาค และเผยแพร่เอกสารสิ่งพิมพ์และสื่อการศึกษาประเภทต่าง ๆ

ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จะมีบริการห้องสมุดที่ครบถ้วนเป็นระบบ มีห้องปฏิบัติการทางภาษาและโสตทัศนศึกษา มุมเด็ก มุมวิทยาศาสตร์ มุมพิพิธภัณฑ์ เพื่อแสดงศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ ศูนย์รับบริจาคหนังสือ และบริเวณจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

เพื่อเป็นหลักชัยและมิ่งมงคลในการดำเนินงาน ตัวอาคารจะมีสัญลักษณ์ซึ่งเป็นลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ความว่า “ร่วมกันทำให้ชาวโลกอ่านออกเขียนได้” ประดิษฐานไว้ภายในอาคาร และจะมีมุมหนังสือพระราชานิพนธ์ทุกเล่มอย่างครบถ้วนบริบูรณ์

สำหรับห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ นั้นเป็นห้องสมุดที่มีคุณลักษณะพิเศษเฉพาะแตกต่างไปจากห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” แห่งอื่น กล่าวคือ จะเป็นห้องสมุดที่ครบครัน ภายในตัวอาคารจะจัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบ มีห้องปฏิบัติการทางภาษา สื่อโสตทัศนศึกษา มุมวิทยาศาสตร์ มุมพิพิธภัณฑ์ที่แสดงศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ อุบลราชธานีเป็นจังหวัดใหญ่ มีประชากรมาก และอำเภอวารินชำราบนั้นเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย อุบลราชธานี ซึ่งในอนาคตอันใกล้จังหวัดอุบลราชธานีมีแนวโน้มที่จะขยายตัวทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม จนกลายเป็นศูนย์กลางการติดต่อของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอินโดจีน เช่น ลาว กัมพูชา และเวียดนาม เป็นต้น ดังนั้นห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ แห่งนี้จึงเป็นห้องสมุดที่ไม่ได้บริการเฉพาะการให้ยืมหนังสือเท่านั้น แต่จะมีกิจกรรมและข้อมูล

ต่างๆ ที่สนองความต้องการของประชาชนในการค้นคว้าศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับพระราชวงศ์จักรี หนังสือพระราชนิพนธ์ของพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีและพระบรมวงศานุวงศ์ และจะมีคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัด อุบลราชธานี งานการศึกษานอกโรงเรียน การพัฒนาชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงกับระดับนานาชาติในภูมิภาคอินโดจีนนี้ นอกจากการจัดบริการการเรียนรู้สำหรับชุมชนรอบข้างแล้ว ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” แห่งนี้ยังจะเป็นศูนย์กลางสนับสนุนสื่อต่างๆ แก่แหล่งความรู้หมู่บ้าน และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านอีกด้วย

ลักษณะเด่นของห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ ที่แตกต่างจากห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” แห่งอื่นอีกประการหนึ่งคือ เป็นอาคารศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนที่ได้มาตรฐานขนาดใหญ่ที่มีบริเวณกว้างขวางสวยงาม ตั้งอยู่บนสถานที่ที่มีการจราจรสะดวกสบาย ในระยะแรกของการจัดตั้งเฉพาะบริเวณที่เป็นห้องสมุดจะประกอบด้วย อาคารห้องสมุด อาคารประกอบอื่นอีก 2 หลัง ซึ่งได้แก่ ห้องสมุดหรือมุมสำราญและพักผ่อนสำหรับเด็ก และบ้านพักผู้ดูแลห้องสมุด

นอกจากนี้จังหวัดจะสงวนพื้นที่ในบริเวณห้องสมุดทางด้านทิศใต้ซึ่งอยู่ติดกับที่ว่าการอำเภอวารินชำราบไว้เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาอาคารห้องสมุดในอนาคต เมื่อชุมชนในภูมิภาคนี้มีการขยายตัวและมีความต้องการแหล่งความรู้ขนาดใหญ่เพิ่มมากขึ้น

รายละเอียดในการจัดตั้ง ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

๑. เนื้อที่ ตั้งอยู่บนที่ดินของราชพัสดุ ในความปกครองของกรมการปกครอง หมายเลขทะเบียน อบ. ๑๒๑๗ เนื้อที่ ๔-๑-๗๐ ไร่ ตำบลวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

๒. อาคาร เป็นอาคาร ๒ ชั้น ประกอบด้วยครุภัณฑ์ที่จำเป็น มีเนื้อที่ใช้สอยกว้างขวางเป็นอันมาก ชั้นบนจัดเป็นห้องอเนกประสงค์ ห้องสมเด็จพระเทพฯ ห้องโสตทัศนศึกษา มีมุมต่างๆ ที่สวยงามและน่าสนใจ เช่น มุมภายนอกอาคาร และบริเวณโดยรอบ จัดให้มีไม้ดอกไม้ประดับสวนหย่อม ชุมนอ่านหนังสือ และลานอเนกประสงค์ เพื่อจัดนิทรรศการภายนอก ทั้งนี้กระทำโดยมีการวางแผนเพื่ออนาคตที่จะมีการพัฒนารูปแบบอาคารในลักษณะอื่นๆ ในกรณีที่ชุมชนขยายตัวใหญ่ และมีความต้องการข่าวสารข้อมูลเพิ่มมากขึ้น

๓. การก่อสร้าง เริ่มการก่อสร้างเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๓๔ โดยห้างหุ้นส่วนจำกัด อารยะวงศ์ชัย ในราคาประมูลต่ำที่สุดในประเทศ (๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท) ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายสายสิทธิ์ พรแก้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี เป็นประธานในพิธีเมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๔ เวลา ๑๐.๓๕ น.

๔. การระดมสรรพกำลังในการจัดตั้ง ด้วยพระบารมีของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทำให้ได้รับความร่วมมือสนับสนุนอย่างดียิ่งจากประชาชนทุกหมู่เหล่าในจังหวัดอุบลราชธานีในส่วนของงบประมาณสมทบ ซึ่งโดยหลักการแล้วรัฐบาลจัดสรรงบประมาณสมทบ 1.5 ล้านบาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลผู้มีความพร้อมสูงในสังคมและมีเจตนาอันเป็นกุศลที่จะสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้แก่สังคมนั้น ได้ให้การสนับสนุนการจัดสร้างอย่างเต็มที่ ดังนี้

๑. บริษัท สหพัฒนพิบูล จำกัด (คุณเทียม โชควัฒนา)
๒. คุณหญิงต่วน โกศลวิตร
๓. เหล่ากาชาดจังหวัดอุบลราชธานี
๔. นายสมบูรณ์ และนางอุดม ไทยมงคล นายเอกชัย และนางทิพย์สุดา บุณยเวส นายกฤษณ์ บุณยเวส
๕. คณะข้าราชการ พ่อค้า และประชาชน จังหวัดอุบลราชธานี

รวมเป็นเงินบริจาคทั้งสิ้น ๒,๕๐๗,๗๔๖.๐๕ บาท (ถึงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๓๕)

๕. บุคลากร บุคลากรห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” แต่ละแห่งมีอัตรากำลังเต็มรูปตามกรอบ จะมีเจ้าหน้าที่ ๗ คน เป็นบรรณารักษ์ ๑ คน เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ๓ คน เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๑ คน นักการภารโรง ๑ คน และยาม ๑ คน อย่างไรก็ตามในระยะเริ่มต้นจะจัดให้มีเจ้าหน้าที่อย่างน้อย ๓ คน คือ บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดและภารโรง

๖. วิธีการดำเนินงาน

๑. ติดต่อประสานงานระหว่างกรมการศึกษาออกโรงเรียน และจังหวัดอุบลราชธานี

๒. จัดทำโครงการฯ และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน

๓. จัดหาสถานที่ในการจัดสร้างห้องสมุด

๔. ประชาสัมพันธ์โครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

๕. ดำเนินงานจัดหางบประมาณ และเงินบริจาคสมทบ

๖. จัดพิธีวางศิลาฤกษ์

๗. ดำเนินการก่อสร้างห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ตามรูปแบบแปลนของกรมการศึกษาออกโรงเรียน

๘. ตกแต่งบริเวณภายนอกและภายในอาคารห้องสมุด และจัดหมวดหมู่หนังสือตามระบบตัวอักษร

๙. ประสานงานกับจังหวัดอุบลราชธานี กรมการศึกษาออกโรงเรียนและสำนักราชเลขาธิการขอพระราชทานกราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นองค์ประธานเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

๑๐. จัดพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ

๑๑. เปิดบริการแก่สมาชิกและประชาชนทั่วไป

๗. งบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

การจัดสร้างห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ ใช้งบประมาณรวมทั้งสิ้น ๓,๓๖๒,๘๕๑ บาท (สามล้านสามแสนหกหมื่นสองพันแปดร้อยเก้าสิบบาทถ้วน)

๑. ค่าก่อสร้างอาคาร ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท

๒. ค่าถมดิน ๗,๒๐๐ บาท

๓. ค่าครุภัณฑ์ภายในห้องสมุด ๕๐๕,๖๖๐ บาท

๔. ค่าหนังสือ ๓๑๐,๐๐๐ บาท

๕. ค่าจัดทำรั้ว ประตู ป้ายห้องสมุด และค่าก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ๓๗๑,๘๗๐ บาท

๖. ค่าตกแต่งบริเวณภายนอก สวนหย่อม และสนาม ๕๓,๕๐๐ บาท

๗. ค่าตกแต่งภายในตัวอาคาร ๒๒,๐๐๐ บาท

๘. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด ๒๘๘,๖๖๑ บาท

แหล่งที่มาของงบประมาณ ได้มาจาก

๑. เงินงบประมาณสนับสนุนของรัฐบาล ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท

๒. เงินสนับสนุนสมทบ จากส่วนราชการ มูลนิธิ ภาคเอกชน บริษัท ห้างร้าน สมาคม ชมรม และประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานี ๕๐๗,๗๕๖.๐๕ บาท

๘. ผู้รับผิดชอบโครงการ

๑. จังหวัดอุบลราชธานี

๒. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี

๓. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศนอ.)

พิธีวางศิลาฤกษ์พระราชทาน ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายสายสิทธิ์ พรแก้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี เป็นประธานในการวางศิลาฤกษ์ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๐ เดือนตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๔ เวลา ๑๐.๓๙ น.

ผ่านศิลาฤกษ์พระราชทาน

เครื่องสังเวย

นายสายสิทธิ์ พรแก้ว
ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี
ประกอบพิธีวางแผ่นศิลาฤกษ์
พระราชทาน

นายผไท วิจารณ์ปรีชา
รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี
ร่วมพิธีวางศิลาฤกษ์

นายสันทัด จักขัย นายอำเภอวารินชำราบ
นายสมบูรณ์ ศรีอรอดจันทร์ ผู้อำนวยการ
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี
ร่วมพิธีวางศิลาฤกษ์

อาคารด้านหน้าทางทิศตะวันออก

อาคารด้านข้างทิศเหนือ

ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"

ห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"
ประดับไฟอาคารเฉลิมฉลอง งานอุบลราชธานี ๒๐๐ ปี

อาคารด้านหลังทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ

พระราชประวัติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประสูติเมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ.๒๕๓๘ ตรงกับปีมะแม ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต โดยศาสตราจารย์นายแพทย์หม่อมหลวงเกษตร สนิทวงศ์ ถวายการประสูติ ทรงได้พระนามอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๓๘ โดยสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ประทานพระนามว่า “สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนราชสุดา กิติโสภานกุลโสภากัญ” ทรงมีพระนามที่ข้าราชการเรียกกันทั่วไปว่า “ทูลกระหม่อมน้อย” ทรงเริ่มรับการศึกษาในระดับอนุบาลเมื่อพระชันษา ๓ ปีเศษ ที่โรงเรียนจิตรลดาในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๒ มีพระสหายร่วมชั้น ๒๐ คน ซึ่งมาจากบุตรหลานของพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการและมหาดเล็ก

ผลการเรียนในระดับประถมศึกษาของพระองค์ ไทย และวาดเขียน พระองค์โปรดหนังสือมาแต่ อยู่ในระดับยอดเยี่ยม ทรงสอบได้ที่หนึ่ง และได้รับพระราชทานรางวัลเรียนดีจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในงานแสดงศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ ๓๑ ณ กรีฑาสถานแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๑ พระองค์ทรงพระปรีชาสามารถในการเรียนแทบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้าน ภาษา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ไร่ไทย ดนตรี รู้จักกันดีคือ “พุทธศาสนสุภาษิตคำโคลง” ทรงที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

ไทย และวาดเขียน พระองค์โปรดหนังสือมาแต่ ยังทรงพระเยาว์ ทรงปรีชาสามารถในทางร้อยแก้ว และร้อยกรองเป็นอย่างยิ่ง ทรงเริ่มพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ ตั้งแต่พระชันษา ๑๒ ปี เป็นต้นมา บทพระราชนิพนธ์เหล่านี้ได้รับการตีพิมพ์ในหนังสือหลายเล่ม เช่นเรื่อง “อยุธยา” “เจ้าครอกวัดโพธิ์” “ศาสนาเกิดขึ้นได้อย่างไร” บทพระราชนิพนธ์ที่

พระราชประวัติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามราชกุมารี

ถอดมาจากภาษาบาลี “กษัตริยานุสรณ์” ทรงทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ปี ๒๕๑๖ ขณะที่มีพระชนมายุเพียง ๑๘ พรรษา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาที่โรงเรียนจิตรลดาจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ทรงสอบไล่ได้เป็นที่หนึ่งของประเทศในแผนกศิลป์ปี ๒๕๑๕ ทรงสอบได้คะแนน ๘๙.๓๐% และทรงสอบเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เป็นที่ ๔ แต่ผลการเรียนในคณะนี้ได้ลำดับที่หนึ่งมาโดยตลอดจึงทรงมีผลการเรียนอยู่ในระดับ “เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง” และได้รับพระราชทานรางวัลเหรียญทองในฐานะที่ทรงสอบได้ที่หนึ่งทุกปีด้วย

แม้จะทรงคร่ำเคร่งต่อการศึกษาเล่าเรียนจนได้รับฉายาว่าเป็น “หนอนหนังสือ” เช่นนี้ก็ยังทรงปลีกเวลาส่วนหนึ่งเข้าร่วมกิจกรรมของคณะอยู่เสมอ ทรงสมัครเป็นสมาชิกชมรมดนตรีไทย และชมรมวรรณศิลป์ สโมสรนิสิตนักศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเรามักจะเห็นภาพที่ทรงดนตรีไทยในโอกาสต่างๆ ของมหาวิทยาลัยอยู่เนืองๆ ทางด้านกิจกรรมของชมรมวรรณศิลป์ เคยทรงร่วมกับพระสหายเป็นผู้แทนของคณะอักษรศาสตร์ แข่งขันกลอนสตราหว่างคณะในมหาวิทยาลัย ได้รับรางวัลชนะเลิศ ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงมีพระทัยฝักใฝ่ในวรรณกรรมต่างๆ มาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์นั่นเอง

นอกจากกิจกรรมของสโมสรนิสิตจุฬาฯ แล้ว ยังทรงเป็นสมาชิกชมรมภาษาไทย ชมรมภาษาตะวันตก และชมรมประวัติศาสตร์ในคณะอักษรศาสตร์ และทรงเป็นกรรมการจัดหาเรื่องลงพิมพ์ในหนังสือ “อักษรศาสตร์พิจารณา” ของชุมนุมวิชาการของคณะ กล่าวได้ว่าพระองค์ท่านพระราชทานความร่วมมือแก่ทางคณะและมหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก

สิ่งสนับสนุนที่ทำให้พระองค์ท่านประสบความสำเร็จทางด้านการศึกษาก็อย่างหนึ่งคือพลาหม้ายอันสมบูรณ์ พระองค์ทรงเล่นกีฬาทุกประเภทได้อย่างร่าเริง หลังจากทรงได้รับพระราชทานปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิตแล้ว ก็ทรงศึกษาต่อปริญญาโทสันสกฤตที่คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และวิชาจาริกภาษาตะวันออกที่คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

การที่ทรงเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาโททั้งสองมหาวิทยาลัยพร้อมกันเป็นสิ่งที่ยากยิ่งจึงทรงตัดสินใจเลือกทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “จาริกพบที่ปราสาทพนมรุ้ง” และทรงได้รับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศิลปากร จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๒๒ และหลังจากนั้นจึงทรงขะมักเขม้นศึกษาวิชาภาษาบาลีและสันสกฤตที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทรงทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท” จนทรงได้รับพระราชทานปริญญา

พระราชประวัติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามราชกุมารี

อักษรศาสตร์มหาบัณฑิตจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๒๔ ถึงกระนั้น พระองค์ก็ได้ทรงหยุดยั้งการใฝ่หาวิชาความรู้ ได้ทรงศึกษาต่อในระดับดุซงฎัฒนัตถดในสาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทรงทำปริญญาบัตรเรื่อง “การพัฒนาวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” (๒๕๒๙) และทรงได้รับพระราชทานปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นอกเหนือจากพระปรีชาสามารถในการศึกษาของพระองค์แล้ว ยังทรงปฏิบัติพระราชภารกิจสำคัญที่ทรงได้รับมอบหมายจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ลุล่วงไปด้วยดี เช่น

การเสด็จพระราชดำเนินไปร่วมพิธีพระบรมศพพระเจ้ากุสตาฟที่ ๖ ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เมื่อปี ๒๕๑๖

การเสด็จพระราชดำเนินไปยังประเทศอิหร่านและอิสราเอล พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ในเดือนเมษายน ๒๕๒๐

การเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารีไปทรงร่วมในพิธีสถาปนาเจ้าฟ้าหญิงเบียทริกซ์ เป็นพระราชินี แห่งประเทศเนเธอร์แลนด์ ระหว่างวันที่ ๑๙ พฤษภาคม-๓ มิถุนายน ๒๕๒๐ เสด็จพระราชดำเนินเยือนฝรั่งเศสและ

อังกฤษ ระหว่างวันที่ ๘-๑๔ มิถุนายน ๒๕๒๓ เสด็จพระราชดำเนินเยือนเบลเยียมวันที่ ๓-๕ มิถุนายน ๒๕๒๓ เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศจีนวันที่ ๑๑-๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๔ และทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเรื่อง “ย่าแดนมังกร” (บรรยายเรื่องการเดินทาง ตลอดจนถึงที่พระองค์ทรงพบปะไว้อย่างสนุกสนานชวนอ่านอย่างยิ่ง)

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอังกฤษร่วมพิธีอภิเษกสมรสระหว่างเจ้าฟ้าชายชาร์ลส์และเลดีไดอาน่าเมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๒๔

ระหว่างวันที่ ๒๙-๓๑ พฤษภาคม ๒๕๒๕ เสด็จเยือนประเทศสวีเดนเป็นการส่วนพระองค์ ทรงเยี่ยมองค์การกาชาดสากล และห้องสมุดสหประชาชาติ และเสด็จเมืองโลซานเพื่อเฝ้าฯ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

วันที่ ๑-๙ มิถุนายน ๒๕๒๕ เสด็จเยือนสาธารณรัฐอิสราเอล สภามหาวิทยาลัยอินส์บรุค ได้ถวายพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ให้ดำรงตำแหน่ง “วุฒิสมาชิกกิตติมศักดิ์” แห่งมหาวิทยาลัยอินส์บรุค เนื่องจากมหาวิทยาลัยทราบถึงพระปรีชาสามารถด้านต่างๆ และได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายสายสร้อยทอง (Gold Chain) ซึ่งนับเป็นสตรีเอเชียคนแรกและอายุน้อยที่สุดที่ได้รับเกียรตินี้

พระราชประวัติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วันที่ ๙-๑๓ มิถุนายน ๒๕๒๕ เสด็จเยือนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

ในด้านพระนิสสัย พระองค์ทรงเป็นผู้มีพระทัยอ่อนโยน ทรงพระเมตตาและทรงเอาพระทัยใส่ในสุขทุกข์ของราษฎรเช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สิ่งที่สนับสนุนค้ำถ่วงนี้คือ ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๑๘ อันเป็นวันคล้ายวันประสูติ แทนที่จะทรงจัดงานสนุกสนานรื่นเริง หรือทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทั่วไปเช่นเคย กลับทรงรวบรวมเงินจำนวนหนึ่งร่วมกับเงินพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และเงินที่ข้าราชการ ข้าราชการบริพารทูลเกล้าฯ ถวายก่อตั้งเป็นมูลนิธิสายใจไทยขึ้น เพื่อช่วยเหลือทหาร ตำรวจ พลเรือน ตลอดจนอาสาสมัครที่บาดเจ็บ ทุพพลภาพ หรือเสียชีวิตจากการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันประเทศชาติ โดยให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงินหรือส่งเสริมอาชีพแก่ครอบครัวหรือผู้ประสบเคราะห์ร้ายนั้น พระองค์ทรงเป็นพระประธานมูลนิธิฯ และทรงบริหารงานเองอย่างเข้มแข็ง ปัจจุบันมีที่ทำการถาวรอยู่ที่ถนนศรีอยุธยา ซ่างสถานีตำรวจพญาไท ที่ตึกนี้เปิดจำหน่ายสินค้าจากผลิตภัณฑ์ของมูลนิธิสายใจไทย และมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษฯ ในวันเวลาราชการ

นับวันมูลนิธิสายใจไทยฯ จะทวีรายจ่ายสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทรงพยายามหารายได้ทุกวิถีทางที่จะส่งเสริมและสนับสนุนมูลนิธิฯ ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

จากพระปรีชาสามารถและพระกรณียกิจอันดีเลิศอย่างนี้เองจึงทรงได้รับการสถาปนาพระอิสริยยศ และพระอิสริยยศศักดิ์ขึ้นเป็น “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี” ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๐

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชภาระมากยิ่งขึ้นตามวันและเวลาที่ล่วงไป นอกจากจะทรงดำรงตำแหน่งองค์ประธานมูลนิธิสายใจไทยในพระบรมราชูปถัมภ์แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงดำรงตำแหน่งองค์อุปนายกผู้อำนวยการสภากาชาดไทย เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๒๐ ทรงบริหารงานสภากาชาดไทยด้วยความเอาพระทัยใส่ ทรงชักนำให้สภากาชาดไทยมีบทบาทในการช่วยเหลือประชาชนมากขึ้น และได้เสด็จออกไปช่วยเหลือด้วยพระองค์เอง เช่น อุบัติเหตุรถไฟชนกันที่ตลิ่งชัน เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๒๒ พระองค์ทรงนำเจ้าหน้าที่กองบรรเทาทุกข์ไปเยี่ยมผู้บาดเจ็บที่โรงพยาบาลต่างๆ ทรงเสด็จเยี่ยมทหาร และราษฎรที่ชายแดน ทรงเยี่ยมสถานีกาชาด หน่วยทหาร ตำรวจในพื้นที่ทุรกันดาร เสด็จเยี่ยมผู้ลี้ภัย ณ ศูนย์อพยพ เป็นต้น

พระราชประวัติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระเมตตาไม่จำกัดเชื้อชาติ ทรงเอ็นดูเด็ก ๆ ชาวแกมพูชาผู้ลี้ภัยเหล่านั้น ทรงอุ้มเด็กเหล่านั้นอย่างสนิทสนมพระทัย มิได้ทรงรังเกียจในความสกปรกของเสื้อผ้าและโรคภัยไข้เจ็บ ผู้ใดป่วยเกินกว่าสถานีกาชาดจะช่วยให้ ก็ทรงพระเมตตาขับไปรักษาที่โรงพยาบาลของสภากาชาด ทรงเอาพระทัยใส่ในสุขภาพของชาวแกมพูชาดุจเดียวกับทรงเมตตาต่อชาวไทย นอกจากภารกิจที่กล่าวมาแล้ว ยังทรงมีภารกิจที่สำคัญคือ ทรงเป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวังตั้งแต่ปลายปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ จนสำเร็จทันสมโภชพระนครในโอกาสครบรอบ ๒๐๐ ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งงานนี้ผู้มีจิตศรัทธาโดยเสด็จพระราชกุศลบริจาคมูลค่า ๒๒๐ ล้านบาท นอกจากนี้ทรงเป็นประธานบูรณะบุษบกทรงของพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ทรงอำนวยการบูรณะตกแต่งพระที่นั่งวิมานเมฆในพระราชวังดุสิต ทรงดูแลพระที่นั่งเวหาสน์จรัญญ พระราชวังบางปะอิน ทั้งยังทรงมีพระราชภาระในฐานะองค์อุปถัมภ์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย สมาคมนิสิตเก่าอักษรศาสตร์ มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สถาบันและสมาคมอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก และทรงเป็นกำลังสำคัญของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนาง-

เจ้าพระบรมราชินีนาถ ในการดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือราษฎร เช่น โครงการชลประทานต่าง ๆ ในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และโครงการส่งเสริมศิลปะพิเศษในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และทรงริเริ่มโครงการสำคัญ ๆ คือโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โดยสละทรัพย์ส่วนพระองค์ทดลองดำเนินการ มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอยู่ในโครงการประมาณ ๑๗๐ แห่ง โครงการนี้ได้รับความสนใจจากหน่วยงาน Agro Action แห่งสาธารณรัฐเยอรมัน ซึ่งต่อมาได้ทูลเกล้าฯ ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลจำนวนหนึ่งสนับสนุนโครงการ

ด้วยพระปรีชาสามารถและพระวิริยะอุตสาหะ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ จึงพร้อมใจกันทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณวุฒิปันตติยดุษฎีบัณฑิต แต่พระองค์ดังนี้

๑. มหาวิทยาลัยมหิดล ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาสาทรณสุขศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ด้วยพิจารณาเห็นว่าทรงมีความรู้ความสามารถในวิชาการด้านสาทรณสุขของประเทศ ทรงสนพระทัยในการแพทย์และสาทรณสุข โดยทรงพยายามสนับสนุนในสุขภาพของราษฎร ทั้งยังทรงเป็นองค์อุปนายิกา ผู้อำนวยการสภากาชาดไทย

๒. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาศิลปศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

พระราชประวัติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

(พัฒนาสังคม) เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติที่ทรงเอาพระทัยใส่ด้านสาธารณกุศล เช่น ทรงก่อตั้งมูลนิธิสายใจไทย ทรงส่งเสริมอาชีพตลอดจนยกระดับความเป็นอยู่ของชาวชนบท

๓. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า กุลเกล้าฯ ถวายปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติที่พระองค์ทรงสนพระทัยในการประยุกต์วิทยาการสมัยใหม่มาช่วยในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาชนบทและในวิทยาการแผนที่ถ่ายภาพทางอากาศเพื่อค้นหาแหล่งน้ำ

๔. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กุลเกล้าฯ ถวายปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติที่ทรงมีพระราชกรณียกิจทางด้านสังคมสงเคราะห์ซึ่งอำนวยประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย

๕. มหาวิทยาลัยรามคำแหง กุลเกล้าฯ ถวายปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาภาษาไทย เพราะทรงพระปรีชาสามารถเชี่ยวชาญในด้านภาษาไทย ทรงศึกษาทั้งภาษาในปัจจุบันและในสมัยโบราณอย่างแตกฉาน ทั้งยังสนพระทัยศึกษาภาษาไทยท้องถิ่นเพื่อเป็นประโยชน์ในการค้นคว้า วรรณกรรมท้องถิ่นทุกภาคของประเทศไทย

๖. สมาคมสถาปนิกแห่งประเทศไทย กุลเกล้าฯ ถวายสมาชิกภาพกิตติมศักดิ์ เนื่องจากทรงแสดงพระปรีชาสามารถในการควบคุมงานปฏิสังขรณ์โบราณสถานที่สำคัญ ๆ ต่าง ๆ ของชาติได้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เคยทรงรับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษไปบรรยายวิชาการ ณ สถาบันต่างๆ หลายครั้ง เช่น

ทรงรับเชิญไปบรรยายวิชาภาษาไทย ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ทรงรับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษประจำแผนกประวัติศาสตร์ กองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ในปี ๒๕๒๓ ตั้งแต่วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๓ ปัจจุบันพระองค์ทรงรับราชการเป็นนายทหารประจำการในตำแหน่งอาจารย์ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทรงสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยและสังคมวิทยา ปัจจุบันทรงดำรงตำแหน่งพลตรีหญิง

พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีนั้นมากมายเหลือที่จะบรรยายให้ครบได้ แต่ละเอียดลออแล่นแต่ยิ่งใหญ่ และเป็นประโยชน์แก่ประเทศทั้งนั้น ดูประหนึ่งว่าสตรีธรรมดาผู้ใดก็มีอาจรับภาระนี้ไว้ได้ แต่พระองค์ท่านก็ทรงรับไว้ด้วยความเต็มพระทัยด้วยพระเมตตาอันบริสุทธิ์และพระกรุณาธรรมอันล้ำเลิศนี้ พระองค์จึงคู่ควรแก่ความเป็น

“ปิยะชาติโดยแท้”

“เจ้าฟ้า แม็กไชไช”^๑

เป็นที่ปลาบปลื้มกันทั้งประเทศที่ “มูลนิธิรามอน แม็กไชไช” ประกาศ
ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแม็กไชไช ประจำปี ๒๕๓๔ แต่สมเด็จพระเทพรัตนราช-
สุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในสาขาบริการสาธารณะ

ทั้งนี้ เนื่องจากพระองค์ทรงเป็น “เจ้าฟ้า” พระองค์แรกที่ทรงรับพระเกียรติ
ดังกล่าว

สำหรับประกาศพระเกียรติคุณฉบับสมบูรณ์ที่มูลนิธิรามอนแม็กไชไช
เทิดทูนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีให้ทรงเป็นผู้รับรางวัล
แม็กไชไชสาขาบริการสาธารณะ ซึ่งทำให้ประชาชนชาวไทยได้มีโอกาสปลาบ
ปลื้มกับพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
มีดังต่อไปนี้

^๑ มติชน ฉบับวันพุธที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๓๔

เป็นที่ยอมรับกันว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นผู้ที่ใช้ความเป็นพระราชวงศ์เป็นเครื่องมือในการสร้างให้เมืองไทยประสบความสำเร็จ และทรงทำสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับคนไทย

เมื่อไม่นานมานี้ การเป็นกษัตริย์หรือเชื้อพระวงศ์หมายถึง การมีอำนาจ ความสง่างาม แต่เดี๋ยวนี้ไม่ใช่เช่นนั้นอีกแล้ว ราชวงศ์ต่าง ๆ ในทวีปเอเชียปัจจุบันมีเพียงไม่กี่ราชวงศ์ที่สามารถยืนยงอยู่ได้ และสำหรับราชวงศ์ที่เหลืออยู่ การจะได้รับความเคารพ หรือได้รับการยกย่องชมเชย ไม่ใช่สิ่งที่ได้มาโดยอัตโนมัติอีกต่อไป

แต่ราชวงศ์จะต้องทำงาน จึงจะได้รับการยอมรับ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งมีบทบาทเป็น “เจ้าฟ้าหญิง” แห่งราชวงศ์จักรี ที่ได้สร้างประเทศไทยให้เจริญรุดหน้าเข้าสู่ยุคปัจจุบัน และช่วยรักษาซึ่งประเทศไว้ให้แก่ประชาชนชาวไทย

แม้ต่อมาในอดีตสถาบันพระมหากษัตริย์จะได้สละพระราชอำนาจสูงสุดเพื่อให้มีการปกครอง โดยกฎหมายตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๗๕ แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชบิดาทรงเป็นพระประมุขของประเทศที่ได้รับความเคารพ รักสืบเนื่องมาโดยตลอดก่อให้เกิดความมั่นคง

แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลชุดแล้วชุดเล่า แต่ประเทศไทยก็ยังคงอยู่

ทุกวันนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงอยู่เคียงข้างพระวรกายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา “พ่อ” และ “ลูก” ทำงานด้วยกันอย่างดี

ทั้งสองพระองค์โปรดความเป็นธรรมดา และทรงเอาใจใส่ในสวัสดิภาพของประชาชนชาวไทยอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอุทิศพระวรกายเพื่อสรรพสิ่งที่เป็นไทย ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม การกุศล ทัศนกรรมที่กำลังจะสูญหายให้กลับฟื้นคืนมาอีกครั้งหนึ่ง ทรงทำให้มีการถ่ายทอดฝีมือจากศิลปินที่เชี่ยวชาญลงมาสู่ช่างฝึกหัด

นอกจากนี้ทรงฟื้นฟูการเล่นหนังใหญ่ การบูรณะปฏิสังขรณ์วัดเก่าแก่ และบันทึกเพลงไทยเดิมอันคลาสสิกเอาไว้ด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สามารถทรงดนตรีไทยได้หลายประเภทที่ทรงชอบมากที่สุดคือการเดี่ยวระนาดเอก พระองค์ได้ทรงร้องเพลง ได้แสดงในที่สาธารณะต่อหน้าคนไทยทุกชนชั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่คาดไม่ถึงสำหรับสุภาพสตรีในราชสำนัก พระองค์ทรงเป็นผู้ฟื้นฟูดนตรีไทยอย่างไม่เคยมีมาก่อน

ในด้านการศึกษา ทรงเรียนในเมืองไทยมาตลอดตั้งแต่ชั้นประถมหนึ่งจนถึงระดับปริญญาเอก

พระองค์ทรงศึกษาในวิชาการต่าง ๆ ตั้งแต่ภาษาศาสตร์ท้องถิ่นในทวีปเอเชีย ไปจนถึงการศึกษาวិชาการสมัยใหม่ ทรงศึกษาเทคโนโลยีในการถ่ายภาพแผนที่ด้วยดาวเทียม ซึ่งวิชานี้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการศึกษาสภาพแวดล้อมของประเทศ

ปัจจุบันทรงสอนประวัติศาสตร์ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และจากการที่เสด็จประพาสประเทศต่าง ๆ ทรงนำเมืองไทยไปเผยแพร่ในต่างประเทศ หนังสือที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ทรงพระราชนิพนธ์นั้นกลายเป็นหนังสือ “เบสต์ เซลเลอร์” พระองค์ได้ทรงนำรายได้จากการขายหนังสือมาเป็นทุนในการดูแลเด็กอนาถา

เรื่องเด็ก เป็นสิ่งที่สมเด็จพระเทพรัตนราช-
สุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสนใจ
พระทัยมาก มีทั้งมูลนิธิเพื่อให้เด็กกำพร้าและเด็ก
ที่ถูกทอดทิ้ง ได้รับการดูแลเอาใจใส่ได้มีบ้านใหม่
ทั้งนี้รวมถึงเด็ก ๆ ที่เป็นผู้อพยพหนีพม่า คน ได้
รับความช่วยเหลือผ่านสภากาชาดไทย ซึ่งสม-
เด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงดูแลอยู่ด้วย

แม้แต่เด็กพิการตาบอดในประเทศไทย ก็ได้มี
โรงเรียนพิเศษเป็นของตนเอง เด็กนักเรียนใน
ชนบทห่างไกลสามารถมีอาหารกลางวันที่มีประ-
โยชน์รับประทาน และได้เรียนรู้การช่วยเหลือ
ตนเองด้วยการปลูกพืชผักสำหรับใช้รับประทาน
เอง

การที่พระองค์ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วน
พระองค์ ประกอบคุณงามความดีเป็นการกระตุ้น
ให้บุคคลอื่น ๆ เข้ามาร่วมโครงการของพระองค์
และมีการบริจาคทุนทรัพย์จำนวนมาก

ประชาชนชาวไทยชื่นชมในความ “พอดี”
ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช-
กุมารี ทรงพูดจานุ่มนวล จลองพระองค์ก็ไม่
หรุหรา ทุกอย่างดูเรียบง่าย

นอกจากนี้ ในรอยยิ้มของพระองค์คนไทย
ยังได้พบ “ภาพ” ที่ตัวเองปรารถนา คือการมี
ความสุขในขนบธรรมเนียมประเพณีของตัวเอง
และมีความมั่นใจในการที่จะก้าวไปสู่โลกสมัย
ใหม่

ด้วยเหตุนี้ มูลนิธิรามอนแม็กไซไซ จึงเต็มใจ
ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแม็กไซไซ เพื่อเป็นการ
สดุดี พระจริยวัตรอันงดงามของสมเด็จพระเท-
พรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เจ้าฟ้าแม็กไซไซ ที่คนไทยทุกคนภาคภูมิใจ

เทพรัตน์ กวีศรีสยาม

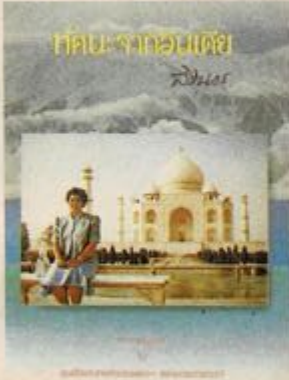

เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนชาวไทยว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระปรีชาสามารถเป็นอย่างมากในทางกวีนิพนธ์ พระองค์ทรงเป็นกวีร่วมสมัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ผู้ทรงสืบทอดความใฝ่รักในวรรณศิลป์ไทยไว้อย่างดีเลิศ เป็นกวีที่เป็นปราชญ์ทางภาษา เป็นนักอักษรศาสตร์ นักวรรณคดี และทรงเป็นตัวอย่างพิสดารให้เห็นว่าการเป็นกวีนั้นประสานกลมกลืนระหว่าง “พรสวรรค์” และการฝึกฝนเข้มข้น เป็นศาสตร์และศิลป์อันสร้างสรรค์จากปัญญาและหัวใจร่วมกัน

พระราชนิพนธ์ในระยะแรกจะเป็นการฝึกฝนทักษะด้านวรรณศิลป์ แต่ทรงสามารถสอดแทรกความเป็นกวีส่วนพระองค์ลงในพระราชนิพนธ์ คือ ลีลาภาษาอังกฤษงามสละสลวยชัดเจนและความคิดหรือข้อเสนอแนะ อันเป็นการสอนทางอ้อมก็เป็นไปโดยละมุนละม่อม หรือสนุกสนานมีอารมณ์ขัน เช่น “ผลแห่งการเรียน” “โลกปัจจุบัน” หรือ “เมนูไข่” พระปรีชาสามารถหรือ “แววกวี” ของพระองค์ทรงปรากฏตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงพระราชนิพนธ์โคลงเรื่องยาวเรื่องแรกคือ “อะแซหฺვნฺกัซอตุ้วพระยาจักรี” โดยใช้เค้าโครงเรื่องจากหนังสือ “ไทยรบพม่า” ขณะมีพระชันษาเพียงสิบแปดเท่านั้น โคลงเรื่องยาวนี้อาจารย์กำชัย ทองหล่อ กราบทูลถวายคำแนะนำว่าควรตั้งชื่อว่า “กษัตริยานุสรณ์” ต่อมาพระองค์ทรงนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงโปรดโคลงบทที่ขึ้นต้นว่า “รักชาติยอมสละแม่ชีวี” มากที่สุด จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมหลวงพวงร้อย **ชกัณเฑาะ** ประพันธ์ทำนองให้ชื่อเพลงว่า “ดุจบิดามารดร” ซึ่งขับร้องกันอย่างแพร่หลายเรื่อยมาและเมื่อ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้อ่านแล้วเกิดความทึ่งในพระอัจฉริยะจนกล่าวว่า ต่อไปพระองค์จะทรงเป็นกวีของแผ่นดิน จึงได้นำไปลงพิมพ์ทั้งเรื่องใน “สยามรัฐ” หน้า ๕ ฉบับวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๑๖

เมื่อสมเด็จพระเทพฯ ทรงเจริญพระชันษาขึ้น เหล่าพสกนิกรก็ยิ่งได้ประจักษ์ในพระปรีชาสามารถเชิงกวีนิพนธ์ของพระองค์จากการได้อ่านได้ศึกษาพระราชนิพนธ์ กาพย์ กลอน โคลงต่างๆ ที่พระองค์ท่านเคยทรงไว้และทรงได้โปรดให้ตีพิมพ์ออกสู่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทพระราชนิพนธ์คำฉันท์ดุจภูสึงเวย และกาพย์ขับไม้กล่อมข้างนางพระยาศรินรารัฐราชกิริณี อันแสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพเชิงการประพันธ์ชั้นสูงตามฉันทลักษณ์ของไทยแท้ที่เป็นงานพระราชนิพนธ์ใหญ่กว่าทร้อยกรองที่แล้ว ๆ มา ยิ่งทำให้ผู้ที่ได้ศึกษาเกิดความรู้สึกชื่นใจและภาคภูมิใจในองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เพิ่มมากขึ้น และยังพิศวงในพระภูมิปัญญาเชิงอักษรศาสตร์ของพระองค์ท่านว่าถึงขั้นกวีแล้วโดยมิพักต้องสงสัยแม้แต่น้อย จึงสมควรแล้วที่จะเจริญพระบารมีเป็น “เทพรัตนกวีศรีสยาม” พระราชธิดาแห่งพระมหากษัตริยาธิราช ผู้ทรงเลิศด้วยคุณธรรมและนานาวิทยาการ ผู้เป็นหน่อเนื้อเชื้อสายราชันดาดาแห่งสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า พระมหากษัตริย์ นักปราชญ์ จอมกวีแห่งสยามประเทศ อีกด้วย

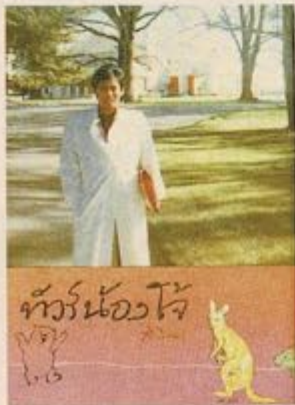
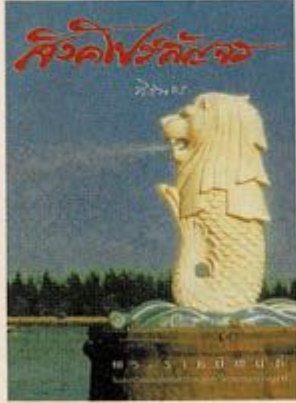

คำฉันท์ดุขฎิสังเวชนั้นมีหลายประเภท และเป็นวรรณคดีประยุกต์คือ วรรณคดีสำหรับใช้งาน เช่น งานพระราชพิธีต่าง ๆ จึงมีแบบแผน มิใช่ วรรณคดีบริสุทธิ์ที่จะแต่งตามใจชอบของผู้ประพันธ์ ถ้ากล่าวถวายเป็นเครื่องสังเวคและสรรเสริญเทพเจ้าคราวสมโภชข้างสำคัญก็เรียกดุขฎิสังเวคกลุ่มข้างฟังหรือปลายยศและชื่อนั้น ๆ ถ้าสังเวคเทวดารักษาพระมหาเศวตฉัตรในคราวพระราชพิธีฉัตรมงคล ก็เรียกว่าดุขฎิสังเวคพระมหาเศวตฉัตร ถ้าสรรเสริญพระพุทธรูปสำคัญ ๆ ก็เรียกว่าดุขฎิสังเวคสรรเสริญพระพุทธรูปทรงพระนามนั้น ๆ และยังมีดุขฎิสังเวคพระที่นั่งต่าง ๆ ดุขฎิสังเวคทองสำคัญ ๆ ของบ้านเมือง เป็นต้น คำว่าดุขฎิ แปลว่า ชื่นชม ยินดี ถ้าคิดในแง่ศีลธรรมก็กล่าวได้ว่า ชนชาติไทยเป็นผู้รู้บุญคุณของสิ่งสำคัญที่ไทยได้อาศัยช่วยให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข ไม่ว่าสิ่งนั้นจะมีชีวิตหรือไร้ชีวิตจะเป็นสัตว์ เป็นคน หรือเป็นวัตถุ จึงนับว่าเป็นพระราชพิธีที่มีสาระด้านการแสดงกตเวทิตาธรรมต่อผู้มีพระคุณ ขนบประเพณีเช่นนี้จึงเป็นวัฒนธรรมแสดงความเจริญทางจิตใจของชนชาวไทยมานาน เห็นได้ถนัด มิใช่เป็นเรื่องงมงายไร้สาระหมดเปลืองเงินทองเสียเวลาโดยใช่เหตุอย่างที่คนสมัยใหม่บางคนตำหนิ เพราะคิดไม่ใคร่ลึกซึ้งจึงมองไม่เห็นสาระที่แฝงอยู่

ในการสมโภชข้างเผือกแต่ละครั้ง จะต้องมีการแต่งฉันท์และกาพย์เพื่อใช้อ่านและขับกล่อมในพิธี ซึ่งมักเรียกรวมกันไปว่าฉันท์ดุขฎิสังเวคกลุ่มข้าง คำฉันท์แบบนี้บทนิพนธ์ของหลวงศรีมโหสถที่แต่งในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ถือได้ว่าเป็นฉบับที่เก่าแก่ที่สุด และมีการแต่งต่อมาบางครั้งบางคราว ตามแต่จะมีโอกาส ในบางรัชกาลฉันท์ดุขฎิสังเวคกลุ่มข้างและกาพย์ขับไม้ของโบราณนี้ ในสมัยหลังจากรัชกาลที่ ๗ เป็นต้นมา กลายเป็นของหาอ่านได้ยากจนเกือบจะสิ้นสูญ และในรัชกาลปัจจุบันมีข้างเผือกเข้ามาสู่พระบารมีหลายเชือก ความจำเป็นที่จะต้องรื้อฟื้นการแต่งฉันท์และกาพย์เพื่อสมโภชข้างเผือกก็เกิดขึ้นอีก และผู้ที่เป็นกวีมีความสามารถแต่งบทประพันธ์ดังกล่าวก็คือ ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

ในกาลต่อมา มีข้างเผือกเข้ามาสู่พระบารมีอีกหลายเชือก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงแต่งแทน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ จึงทรงรับหน้าที่ในการพระราชนิพนธ์บทประพันธ์แบบโบราณที่แต่งตามขนบนิยมนี้นี้มาโดยตลอด ในการพระราชนิพนธ์ดังกล่าว ทรงยึดถือขั้นตอนในการแต่งแบบโบราณเป็นหลัก เพียงแต่บางครั้งทรงแปลงวิธีพรรณนาบางตอนให้เหมาะสมและน่าอ่านยิ่งขึ้นเท่านั้น

รศ.ดร.ศักดิ์ศรี แยมน์ดดา ได้เขียนอธิบายเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์
ฉันท์ดุขฎิสังเวยกล่อมข้างไว้อย่างน่าสนใจดังนี้ ^๑

...มีงานพระราชนิพนธ์อย่างหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ค่อย
จะได้พบเห็นในวงการประพันธ์ของประเทศไทย เพราะ
โอกาสที่จะแต่งออกหายาก และในกระบวนการแต่งก็
ค่อนข้างยาก ในสมัยก่อนผู้ที่แต่งบทร้อยกรองที่ว่า
นี้จะต้องเป็นกวีที่มีความชำนาญและจัดเจนในการ
ใช้ศัพท์แสงเป็นพิเศษ และมีความรอบรู้ในประเพณี
โบราณอันผูกพันกับสารัตถะของเรื่องที่แต่ง นั่นคือการ
แต่งฉันท์ดุขฎิสังเวยกาพย์ขับไม้ เพื่อใช้อ่านและ
ขับกล่อมในพระราชพิธีสมโภชและขึ้นระวางช้างเผือก...
ทรงพระอุทสาหะพระราชนิพนธ์บทประพันธ์อันเนื่อง
ในขนบนิยมราชประเพณีดังนี้ เป็นการชี้ให้เห็นความ
มีน้ำพระทัยมุ่งมั่นในการอนุรักษ์การแต่งบทประพันธ์
อันยาก ซึ่งจะต้องผดุงรักษาไว้ เพราะเป็นสมบัติทาง
ภาษาของชาติไทยอย่างหนึ่ง อันจะต้องอนุรักษ์และ
ส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายในวงการประพันธ์ของ
ไทยสืบชั่วกาลนาน...

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเล่าให้พระสหายฟังว่า ทรงศึกษา
และยึดถือ “ขนบ” ในการแต่งแบบโบราณเป็นหลักในการประพันธ์ แต่
ก็ได้ทรงเปลี่ยนแปลงขนบเดิมบ้าง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เช่น
คำฉันท์ดุขฎิสังเวย และกาพย์ขับไม้กล่อมช้างตอนสมโภชตอนสอนช้าง
ได้ทรงพระราชนิพนธ์ต่างไปจากขนบเดิม การประพันธ์คำฉันท์ดุขฎิสังเวย
และกาพย์ขับไม้เป็นงานที่ยากมากต้องใช้วิริยะอุตสาหะ และความ-
สามารถทางการประพันธ์ที่มีอยู่จนสุดฝีมือ ทรงรู้สึกเป็นเกียรติและภาคภูมิใจ
พระทัยที่ได้สนองพระเดชพระคุณในการนี้

ฉันท์ดุขฎิสังเวยและกาพย์ขับไม้เป็นบทประพันธ์ในชุดเดียวกัน ฉันท์
ดุขฎิสังเวยแต่งด้วยฉันท์ผสมกาพย์ฉับ ส่วนกาพย์ขับไม้แต่งขึ้นด้วยโคลง
สี่สุภาพ ๑ บท แล้วต่อกด้วยกาพย์สุรางคนางค์ ๓๖ พรรณนาไปจนหมด
เนื้อความ แล้วขึ้นต้นโคลงสี่สุภาพอีก ๑ บท ต่อกด้วยกาพย์สุรางคนางค์
สลับกันดังนี้เรื่อยไป

พระราชนิพนธ์ฉันทดุษฎีสังเวยและภาพย์ขับไม้ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มีอยู่ ๒ ฉบับ ฉบับแรกทรงพระราชนิพนธ์เพื่อใช้อ่าน และขับกล่อมในพระราชพิธีรับสมโภชและขึ้นระวางช้างสำคัญ คือ พระศรีนราธิราชกิริณีฯ อีกฉบับหนึ่งใช้สำหรับช้างเผือกและช้างสำคัญ รวมกัน ๓ เชือก ที่ได้รับการสมโภชในสมัยต่อมา คือ พระเศวตภาสุรคเชนทร์ฯ พระเทพวัชรกิริณีฯ และพระบรมนขัทศฯ

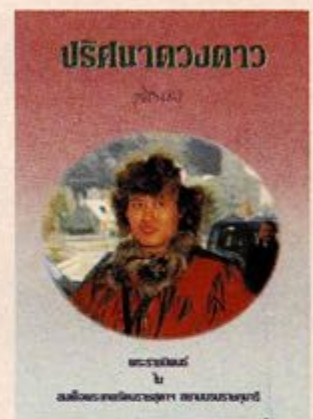
พระราชนิพนธ์คำฉันทดุษฎีสังเวยและภาพย์ขับไม้ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงไว้มิได้ยืดยาวอย่างดุษฎีสังเวยเก่า ๆ ทรงแบ่งความออกเป็นตอน ๆ คือบทสวดดี บทลาไพร บทชมเมือง และบทสอนช้าง ส่วนภาพย์ขับไม้ทรงแบ่งเป็น ๕ ตอน ทรงแต่งเป็นภาพย์ขับไม้ห่อโคลงสี่สุภาพในแต่ละตอน เมื่อขับภาพย์ตอนที่ ๑ ใช้ดนตรีเพลงสาธูการ ตอนที่ ๒ ใช้เพลงขับไม้บัณเฑาะว์ ตอนที่ ๓ ใช้เพลงสรรเสริญพระจันทร์ ตอนที่ ๔ ใช้เพลงพราหมณ์เข้าโบสถ์ และตอนที่ ๕ ใช้เพลงมหาชัย^๒

เวลาอ่าน พราหมณ์ย่อมไถวกลองบัณเฑาะว์เป็นจังหวะ ผู้ได้ฟังพระครูพราหมณ์เสียงดี ๆ อ่านฉันทและคนขับภาพย์เสียงเพราะ ๆ แล้วจะรู้สึกว่ารบรยากาศลึกลับศักดิ์สิทธิ์ เพราะเสียงอ่านและเสียงขับกังวานน่าพิศวง พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพฯ เริ่มด้วยบทสวดดีพระรัตนตรัย อันเชิญเทพสำคัญ ๔ องค์ ผู้ก่อกำเนิดช้างตามตำนานภารตะมีพระพรหม พระนารายณ์ พระอิศวร พระเพลิง และอัญเชิญเทพอื่น ๆ มีพระขันธกุมาร พระพินธุเศวาร โอรสพระอิศวรทั้งคู่ และพระเทวกรรมซึ่งเป็นเทพสำคัญในการโพนช้าง คล้องช้างเชิญให้เทพเหล่านี้มารับเครื่องสังเวยและคุ้มครองมิให้เกิดอันตรายใด ๆ แก่ช้าง

ณ บัดนี้ ขออนุญาตนำบทประพันธ์ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ที่ได้อธิบายถึงความงดงามและสมบูรณ์แห่งเนื้อหาและอรรถรสด้านกวีนิพนธ์ของพระราชนิพนธ์เรื่อง “คำฉันทดุษฎีสังเวยและภาพย์ขับไม้กล่อมช้าง นางพระยาศรีนราธิราชกิริณี” มาเพื่อให้ผู้อ่าน ได้ชื่นชมโสมนัสในพระอัจฉริยภาพของสมเด็จพระเทพฯ ผู้เป็น “เทพรัตนกวีศรีสยาม” โดยแท้

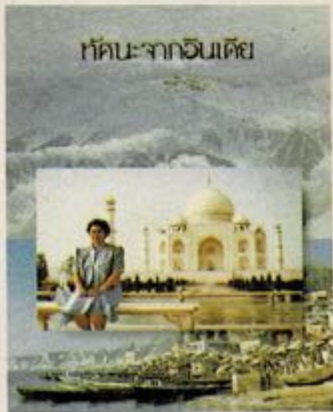
จะขอเริ่มบทความอธิบายและลำดับบทพระราชนิพนธ์ดุษฎีสังเวยและภาพย์ขับไม้กล่อมช้างนี้ด้วยตอนเชิญเทพเจ้าสำคัญทั้งสามให้มารับเครื่องสังเวยและคุ้มครองมิให้เกิดอันตรายใด ๆ แก่ช้าง นำความสวัสดิมีชัยมาสู่ประเทศไทย ดังนี้^๓

ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

ไหว้องค์วิธาดาวิธาน	ผยองเหนือขุนหาน
เคียรเกล้าเจ้าคลีบัวทอง	
ปรเมษฐ์รังสฤษดิ์สรพผอง	ตามชั้นครรลอง
ทำรังก่อฟ้าก่อดิน	
ไหว้พระชลศายิน	ครุฑาพาผิน
ทรงสังข์จักรศทาธรณี	
ยามเกิดเหตุทุกข์ยุคกลี	เสด็จปราบไพร่
อวตารผลาญหมู่ทรชน	
ไหว้องค์คิเวเจ้าสากล	ทรงอุสุภเสด็จดล
ทรงอินทรชฎา	
ศอนิลปิ่นจันทรจุกทา	มุ่นพระเกศา
รองรับคองศาสาคร ^๕	

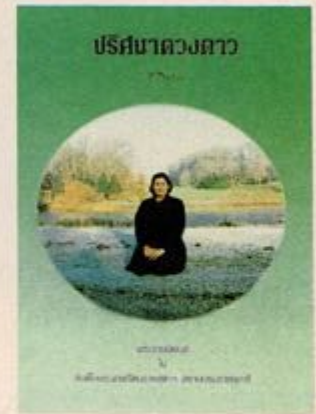
เพียงจอมเทพสามองค์คือ พระพรหม พระนารายณ์ พระอิศวรนี้ ผู้ฟังจะได้เห็นพระปรีชาอันแตกฉานในคำศัพท์ต่าง ๆ ทรงเลือกใช้ได้เหมาะสม และขลัง คักดีสิทธิ์ สมกับพระราชพิธี คำและความสั้น ๆ บางแห่งที่ทรงใช้นั้นมีประวัติเรื่องราวแฝงไว้ต้องอธิบายยืดยาว เช่น “เจ้าคลีบัวทอง” ซึ่งหมายถึงพระพรหมผู้ “รังก่อฟ้าก่อดิน”^๕ คำว่า “พระชลศายิน” คือ พระนารายณ์ คำว่า “ศอนิล” และ “ปิ่นจันทรจุกทา” คือพระอิศวร และ คำว่า “มุ่นพระเกศา รองรับคองศาสาคร” เหล่านี้ ถ้าผู้ฟังได้ศึกษาคำและความที่ทรงใช้ไว้นี้ก็คงจะรู้สึกสนใจและสนุก อยากจะเล่าให้ลูกหลานและคนใกล้ชิดฟังเรื่องที่แฝงอยู่ในคำ ดังเช่น ความที่อัญเชิญมาจากพระราชนิพนธ์ตอนนี้ทรงบรรยายถึงพระเพลิง (เทพเจ้าผู้ก่อกำเนิดพระพินธุศวร พระโกญจนาเมศวร ตามเทวบัญชาของพระอิศวร) ทรงกล่าวถึงที่สถิตย์ของพระเพลิงไว้อย่างน่าสนใจ เป็นความรู้แก่ผู้อ่านผู้ฟัง ดังนี้^๖

ไหว้องค์พระโตมรรธ	ทรงแรดแรงรอน
เสถียรสถิตสามแห่งแหล่งสถาน	
คือสุริย์บนสวรรค์วิมาน	ในอากาศขาน
วิชชุในโลกคือไฟ	

นั่นหมายถึงพระเพลิงอยู่ในดวงตะวัน ในสายฟ้า และไฟบนพื้นโลก และที่จับใจผู้อ่านอย่างยิ่งในบทหนึ่งคือ บทสดุดีพระเกียรติคุณแห่งพระมหากษัตริย์พระองค์ปัจจุบันก็คือความตอนที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงบรรจุความจริงในพระชนมชีพแห่งพระบรมชนกนาถไว้อย่างที่คนไทยทุกคนซาบซึ่งจับใจเป็นทวีคูณ^๗

สรวมชีพคณัชประณาม
 นวมินทรเดโชชัย
 ทรงคัมภัณฑ์เขตเศไทย
 ด้วยพระทศธรรมจรรยา
 รักษากรุ์เล่ห์ปียบุตรา
 เปรมโสตถิภาพผองชน
 เสด็จดำเนินเนาแดนตำบล
 หวังผดุงหมู่เอื้อนิกกร
 ทรงเป็นตั้งครูผู้สอน
 นำการกอบปรกิจประสิทธิการ
 ยามแล้งพระเร่งเจือจาน
 บำรุงพืชเขตเกษตรกรรม
 สนับสนุนสามัคคีธรรม
 พันธุ์ห้องผ่องสุขสวัสดิ
 ทรงบำรุงพลแก้วโยธี
 ทอดชีพเพื่อไผทธารง
 ทรงเชี่ยวชาญวิทิจิตจง
 พุทธพจน์รวมตรีปิฎกา
 ทรงชาญศิลป์พิทยา
 ทุกด้าวกล่าวชรวงสาธุการ
 ทรงพระกฤษฎาภินิหาร
 เป็นปิ่นปักป้องผองภัย
 จึงมีเศวตดมไพร
 มานมุงภัคติภูบดินทร์ ๘

ผ่านเฝ้าเจ้าสยาม
 กิตติเกริกไกร
 เปี่ยมมั่นเมตตา
 กันดารถิ่นทุรสถล
 พิตยวารารภณ์
 จัดชลประทาน
 ร่วมชาติร่วมสั้ม-
 ผู้ป้องปฐวี
 เจนศาสตร์ประสงค์
 สิ้นสรรพสาธา
 ดุจขัตติยปุราณ
 ทั้งถิ่นเนินไศล

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบรรยาย
 ลักษณะของพระศรีนรารัฐราชกิริณี ไว้ว่า
 อัญชัญนามมิ่งมาตงค์
 แห่งองค์อัครเศวราชัน
 สีม่วงมิ่งมานพวรรณ
 ทโกศม่วงปนชมพู
 ดาดั่งดาววังามตรู
 ชมพูถ้วนท้าวไพบุลย์
 เล็บไรแลล้ำจำรูญ
 หางเขนชนคู่ชุษม ๙

สมเป็นช่างทรง
 สันบงาแลอัน-
 เพดานแลดู
 ม่วงสมตระกูล

บทลาไพรด้วยฉันทว่าสันตติลก ทรงพรรณนาไว้อย่างไพเราะพาให้
มโนภาพของป่าเมืองใต้ที่นางพระยาข้างน้อยเคยเที่ยวเล่น เกิดขึ้นในดวงจิต
ของผู้อ่าน

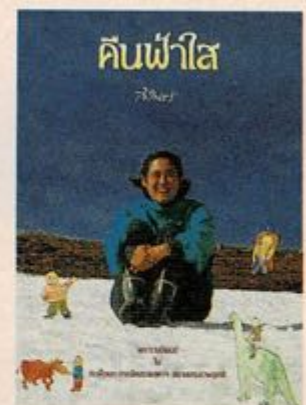
ไอ้เคยสนานดุนุ ณ ธาร	ชลผ่านศิลาตาม
น้ำตกหลังตะละจะลาม	วสุธามาดง
กลางเดือนสกุณทิชรวง	สุรก้องลúč่าลง
หริตหริงคละคล่าพนะระหง	เสนาะชร่องสดับชิน
เขตชั้นท้อรญชฎลิก	ศุภพฤกษ์ ณ ทักษิณ
ผลดกระย้าจะระกะดิน	มธุรสและขวนชม ๑๐

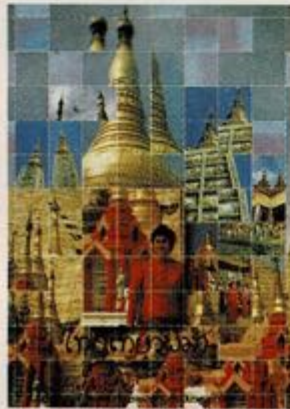
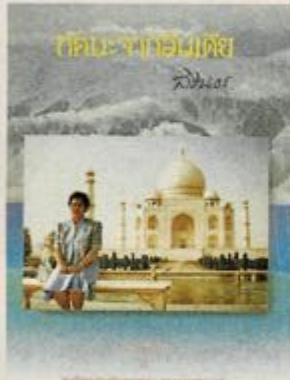
อินทรวีเชียรฉันทที่ทรงพรรณนาอาณาบริเวณในพระตำหนักจิตรลดารโหฐานอันจะเป็นที่อยู่อาศัยของพระศรีนรารัฐราชกิริณีนั้นน่าฟังยิ่งนัก
เพราะเป็นภาพปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นพระราชวังแห่งพระมหากษัตริย์
ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ผู้ที่สัญจรผ่านไปมา แลลอดร้อวบริเวณพระตำหนัก
ย่อมจะพบเห็นอยู่ทุกวี่วัน

สวนจิตรลดาเขต	พระนิเวศน์ ณ ธานี
เนาว์องค์พระทรงศรี	นครเศกภูมินทร์
เขตวังมโหฬาร	ทศนามาจินต์
แลท้องสนามดิณ	ฤกษ์ขึ้นระเบียบเคียง
เป็นที่ ๓ ทดลอง	กิจผองก็รายเรียง
นาไร่ผิ้วมอญเมียง	จะเจอะพิชและยุงฉาง
โคนมก็มีอยู่	พิศดู ณ ตามทาง
บ่อปลากะไว้วาง	ก็เพาะพันธุ์มัจฉา

จะเห็นได้ว่าคำสอนข้างซึ่งทรงไว้เป็นกาพย์ฉันทนั้น ข้างก็ฟังได้ คน
ก็ยิ่งฟังดี ทั้งไพเราะ คมคายและกินใจสอนใจได้ลึกซึ้งยิ่ง

ยามแม่ออกเดินเห็นเที่ยว	อย่าคะนองนิกเจียว
เหยียบย่ำพฤษาอันมี	
หรือถอนทิ้งทับฟาดตี	ต้นไม้ดีดี
ปลูกไว้สำหรับใช้งาน	
ผู้คนอย่าดลเด็ดดาส	ชอบที่จะสมาน
สมัครสามัคคีกัน	
เพราะล้วนเป็นข้าราชการ	ล้วนมุ่งผูกพัน
เพื่อสนองพระราชประสงค์	

ควรรตั้งเจตนัจฉินต์จัจฉนงค์ ทำงำนในพระองคค์
 ลิมเรีองชุ่นช้องของตัว
 เรีองขำติบ้ำนเมีองย่ำม้ว คร้ำมขลำนคควำมกล้ำว
 คอยปองปกป้อองผองภัย
 กับลเหล้ำเศวตคตมโร แม่จงมีใจ
 เอื้อเพือโอบอ้อมอารี
 ย่ำยเทียวภุกรรมย่ำยี่ แก่งแย่งร่ำวี
 เพระต้ำงกัมีคักคัต์ตระกุล

กาศย์ขั้บไม้ที่ไ้ร่วรกับบทฉนค์ดุษฎีสังเวญนั้น เท้ำที่เป็นไปต้ำมแบบ-
 แผนกัค็อนำควำมในฉนค์มำเขียนเป็นกาศย์ขั้บไม้หื้อโคลงขั้นด้วบทสังเวญ
 เทพ สรรเสริญพระเกียรติพระมหากษัตริย์ ลำไพร ชมเมีอง และสอนข้ำง
 เช่นกัน แต่ต้องไ้ฝิปากและถ้อยค้ำให้ต้ำงกว่ำบทฉนค์ ค็องต้องไ้ค้ำง่าย
 กว่ำฉนค์ จึงมีไ้เป็นของง้ำยในกรแต่ง พระรำนนิพนธ์กาศย์ขั้บไม้ต้อไปนี้
 ขออัญเชิญมำเป็นตัวอย่างให้เห็นพระอัจฉริยะเยีงกวีเท้ โคลงสี่สุภำพ
 ที่ขั้นตั้นบทกาศย์ในต่อนี้ไ้เพราะอย่งสมบุรณ์ สมลัษณะของโคลง
 สี่สุภำพขั้นตีเยีม ที่ว่ำสมบุรณ์นั้นกัค็อง สมบุรณ์ในด้ำนถ้อยค้ำประณิต
 เข็ดชูควำมสง่ำภำคภูมิของเนือควำมแต่ละบทำมีลัษณ์สไนในในที่ที่เหมำะ จึง
 สงควำมไ้เพราะทงหุเมืออำนโคลงนี้ด้ง ๆ ควำมรู้ที่ทงแสดงในด้ำน
 เครื่องพระคขำธำรก็สูงยั้ง มโนภำพแจ่มชัดในใจของผู้อำน อนั้งโคลง
 และกาศย์ขั้บไม้ของพระองคค์ทำนต่อนัน ๆ ก็ไ้เพราะท้งอรรถรสและประพันธ์-
 ศิลป์ท้งลั้น

สรรพอลงกตแก้ว แกมกัจฉญจัน
 เกทพัสต์จัดลำนลำน เลิศพร้อม
 พู่พรำยรัตกำรำน เรีองกนก
 ขอพกช้องหำงค้อม คร่ำลำนลำนสุวรณ์

บุญญำอันโด มำขั้กนำให้ แต่ในปำงบรรพ์
 จึงมีอสังการ ที่ ๓ ประทำน วิเศษณ์สังสรรพ์ ลำนฝิมืออำน
 หำโดไปทั้น ไปเทียบเทียมทำน

ชนกนบเนำ รัตนลำเพำ กระวินแกมกัจฉญจัน
 ฝ่ำตาดคุมหลั้ง ลวดลำนกระจ้ง ถ้องแดงแสงฉำน
 ข้ำยคขำธำร ฝิมือโบรำน ห้อยปกกระพอง

สมบัติยศศักดิ์ ก็เป็นประจักษ์ เลิศล้ำล้าของ
ทั้งเครื่องแห่แหน ถูกตามแบบแผน นิยมระรอง
ทรัพย์ศฤงคารทอง อันแม่ครอบครอง เป็นศรีตระกูล
เฉลิมพระยศ พระคุณปรากฏ พระเดชเพิ่มพูน
ด้วยพระเมตตา ต่อปวงประชา ทรงเอื้อเกื้อกูล
นำไทยไพบุลย์ ไพร่ล้อมสุญ กลับจิตภักดี

พระราชนิพนธ์คำฉันท์ดุขุฎิสังเวทและกาพย์ขับไม้ประจักษ์ขัดแจ้ง
ว่าชาติไทยได้กวีผู้ยิ่งใหญ่อีกพระองค์หนึ่งไว้เป็นศรีสง่าแห่งวงกวีไทย
เป็นองค์กวีผู้ที่จะทรงเชื่อมวรรณศิลป์เก่ากับวรรณศิลป์ปัจจุบันให้ต่อกัน
ได้อย่างแนบเนียน โดยไม่เสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านศิลปกรรมแบบ
ไทยแท้เลยแม้แต่น้อย แต่จะเป็นวรรณศิลป์แบบไทยที่ปรับปรุงให้ก้าวหน้า
สมสมัย มิใช่แบบประพันธกรรมที่ลอกเลียนของชาติอื่นมาโดยทั้งลักษณะ
เฉพาะของไทยเสียสิ้น ศูนย์วัฒนธรรมทางวรรณกรรมที่เคยรุ่งเรืองใน
อดีตสมัย อันได้แก่ศูนย์แห่งราชสำนักไทยที่เคยสืบเนื่องมาเป็นร้อย ๆ ปี
แต่มาสลายเสียเมื่อราว ๖๐ ปีมานี้^{๑๑} บัดนี้กำลังจะฟื้นขึ้นใหม่สมดัง
ความฝันของชาวไทยผู้มีใจรักในวรรณคดีและศิลปกรรมทุกคน

หนังสืออ้างอิง

- ^๑ อักษรศาสตร์บัณฑิต รุ่นที่ ๔๑ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. มณีพลอยร้อยแสง. ๒๕๓๓. หน้า ๕๕-๕๖.
- ^๒ คุณหญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา "สยามบรมราชกุมารีราชกวี" ใน พระราชประวัติ พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจสมเด็จพระเทพฯ. ๒๕๒๖. หน้า ๑๐๔.
- ^๓ แหล่งเดิม. หน้า ๑๐๕.
- ^๔ แหล่งเดิม. หน้า ๑๐๘.
- ^๕ แหล่งเดิม. หน้า ๑๐๙.
- ^๖ แหล่งเดิม.
- ^๗ แหล่งเดิม. หน้า ๑๑๐-๑๑๑.
- ^๘ อักษรศาสตร์บัณฑิต รุ่น ๔๑ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เล่มเดิม. หน้า ๕๕.
- ^๙ แหล่งเดิม. หน้า ๕๖.
- ^{๑๐} แหล่งเดิม. หน้า ๕๗.
- ^{๑๑} คุณหญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา. เล่มเดิม. หน้า ๑๑๑.

บางบทพระราชนิพนธ์ ใน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงโปรดการอ่านหนังสือเป็นอย่างยิ่ง เป็นที่รู้ของทุกคนในวัง จนใคร ๆ ถวายพระนามพระองค์ท่านว่า “หนอนหนังสือ” วิชาศ มณีวัต เล่าไว้ในหนังสือชื่อ “อารมณ์ขันของสมเด็จพระเทพฯ” ว่า ความเป็น “หนอนหนังสือ” ของพระองค์ท่านนั้นไม่เว้นแม้ในเวลาที่ย่างทำพระเกษากวาย ก็ทรงอ่านพระอักษรไปด้วย รับสั่งว่า “ไม่ค่อยจะมีเวลาอ่าน ทำผมไปอ่านไปก็คงไม่ว่ากันนะ” ในยามที่เสด็จประพาสต่างประเทศก็เช่นกัน ทรงเห็นร้านหนังสือเป็นต้องทรงขอแวะ และทรงหายเข้าไปเลือกหนังสืออยู่นาน ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเสด็จอินเดีย ออสเตรเลีย หรือยุโรป ทรงว่างไม่ได้ หากทรงว่างตอนไหน จะทรงพระอักษรตลอดเวลา^๑

จากพระนิสัยรักการอ่านหนังสือเป็นชีวิตจิตใจ พระองค์จึงมีห้องสมุดส่วนพระองค์อยู่ที่วังสวนจิตรชั้นสอง ทรงสะสมหนังสือไว้แทบทุกประเภท ทั้งวรรณคดี ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และการท่องเที่ยว นอกจากทรงโปรดการอ่านหนังสือเป็นอย่างมากแล้ว สมเด็จพระเทพฯ ยังทรงโปรดการบันทึกเรื่องราวเกร็ดต่าง ๆ เหตุการณ์ และข้อมูลต่าง ๆ ไว้ใน “สมุดบันทึกช่วยจำ” ดังจะเห็นได้จากภาพข่าวที่เจเนตา เราชาวไทยทุกคนในรายการโทรทัศน์ไม่ว่าพระองค์จะเสด็จไปที่ไหน จะทรงบันทึกไว้อย่างละเอียดซึ่ง “สมุดบันทึกช่วยจำ” นี้เมื่อทรงถ่ายถอดออกมา ก็กลายเป็นหนังสือเล่มได้อย่างสบาย

การที่ทรงโปรดการอ่านและการขีดเขียน - บันทึก กับทรงมีพื้นฐานความรู้ความสามารถในด้านภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาฝรั่งเศสอย่างดีเยี่ยมนั้น ช่วยให้พระองค์ทรงรังสรรค์ผลงานพระราชนิพนธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ซึ่งทรงโปรดให้พิมพ์ออกสู่สายตาประชาชนที่พอจะรวบรวมได้ดังนี้

ผลงานพระราชนิพนธ์ประเภทร้อยกรอง^๒

“บิดา” หนังสือวรรณวลี คณะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ โรงเรียนจิตรลดา จัดพิมพ์เพื่อหารายได้กุศลเกล้าๆ ถวายโดยเสด็จพระราชกุศล พ.ศ. ๒๕๑๑

“แม่” วารสารชุมนุมจุฬา ฉบับเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๐

วรรณกรรมร้อยกรองภาษาไทย

“ลอยกระทง”	หนังสือวรรณวลี
“คืนวันเพ็ญ”	หนังสือวรรณวลี
“แลจันทร์”	หนังสือวรรณวลี
“ดอกบัว”	หนังสือวรรณวลี
“ชมทะเล	หนังสือวรรณวลี
“ชายทะเลพัทยายา”	หนังสือวรรณวลี
“กลางพนา”	หนังสือวรรณวลี
“รักร้าง”	หนังสือวรรณวลี
“เสียดาย”	หนังสือวรรณวลี
“ยามจาก”	หนังสือวรรณวลี
“ลมหนาว”	หนังสือวรรณวลี
“ความฝัน”	หนังสือวรรณวลี
“ความรักที่อาภัพ”	หนังสือวรรณวลี
“ภัยจากน้ำท่วม”	หนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา ๒๘ มีนาคม ๒๕๑๓
“ปีป-แก้ว”	หนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๖
“ร้อยกรอง”	วารสารอักษรศาสตร์พิจารณา เมษายน ๒๕๑๗
“ความฝันอันสูงสุด”	วารสารนาวิกศาสตร์ พฤศจิกายน ๒๕๒๐
“พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต”	หนังสือวิภาวดีรังสิตานุสรณ์ หม่อมเจ้าปิยะรังสิต รังสิต จัดพิมพ์ให้แก่มูลนิธิวิภาวดีรังสิต เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต ม.จ.ก. ปช. ท.จ.ว. ๔-๘ เมษายน ๒๕๒๐
“สุดดียอดแห่งวีรบุรุษ พลเอก อรุณ ทวาทะสิน”	วารสารนาวิกศาสตร์ มีนาคม ๒๕๒๐
“ที่ระลึกวันกองทัพเรือ”	วารสารนาวิกศาสตร์ พฤศจิกายน ๒๕๒๐
“อาจารย์ศรีวาท”	หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร วัดป่าอุดมสมพร จัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ณ วัดป่าอุดมสมพร อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๒๑

“คำฉันท์ดุขภูสังเวย และกาพย์ขับไม้กล่อมพระศรีนรารัฐราชกิริณี” หนังสือคำฉันท์ดุขภูสังเวย และกาพย์ขับไม้กล่อมพระศรีนรารัฐราชกิริณี สายปัญญาสมาคมในพระบรมราชินูปถัมภ์ จัดพิมพ์จำหน่ายเพื่อสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ พ.ศ. ๒๕๒๐

วรรณกรรมร้อยกรองภาษาต่างประเทศ

“L'ARAIGNÉE”	โรงเรียนจิตรลดา ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๖
“LES FLEURS DE LA TERRE”	วารสารอักษรศาสตร์พิจารณา มกราคม ๒๕๑๗
“L'AUBE”	ต้นฉบับพระราชทาน
“OMBRE MYSTÉRIEUSE”	โปรแกรมของสมาคมฝรั่งเศส สิงหาคม ๒๕๑๕
“RONDEAU DE L'HERBE”	โปรแกรมของสมาคมฝรั่งเศส สิงหาคม ๒๕๑๕
“LE TEMPS QUI PASSE”	ต้นฉบับพระราชทาน
“IGNORANCE”	ต้นฉบับพระราชทาน
“HIBOU”	ต้นฉบับพระราชทาน
“RETOUR”	ต้นฉบับพระราชทาน
“LUNE”	ต้นฉบับพระราชทาน
“LE SOLEIL RADIEUX”	ต้นฉบับพระราชทาน
“LE PAS DE MON PÈRE”	โปรแกรมของสมาคมฝรั่งเศส สิงหาคม ๒๕๑๕
“COMME EN DES TEMPS TRÈS LOINTAINS”	ต้นฉบับพระราชทาน
“CHANSON DU C ŒUR POUR MON LECTEUR”	ต้นฉบับพระราชทาน

ดนตรี

“เหตุใดข้าพเจ้าจึงชอบดนตรีไทย”	ต้นฉบับพระราชทาน
“เบื้องหลังการแต่งเพลงของข้าพเจ้า”	ต้นฉบับพระราชทาน
“ส้มตำ”	ต้นฉบับลายพระราชหัตถ์พระราชทาน
“ส้มทอง”	ต้นฉบับลายพระราชหัตถ์พระราชทาน
“ลมพัดชายเขา”	ต้นฉบับลายพระราชหัตถ์พระราชทาน
“เต่ากินผักบุ้ง”	ต้นฉบับลายพระราชหัตถ์พระราชทาน
“เต่าเห่”	ต้นฉบับลายพระราชหัตถ์พระราชทาน
“ปลาทอง เถา”	ต้นฉบับลายพระราชหัตถ์พระราชทาน
“อกทะเล”	ต้นฉบับลายพระราชหัตถ์พระราชทาน
“ขึ้นพลับพลา”	ต้นฉบับลายพระราชหัตถ์พระราชทาน

ผลงานพระราชนิพนธ์ประเภทร้อยแก้ว

พระราชดำรัส

“พระราชดำรัส ในโอกาสวันสายใจไทย วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๑๙” สำนักพระราชเลขานุการ
“พระราชดำรัส ในโอกาสวันรวมใจช่วยสายใจไทย วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๒๐” สำนักพระราชเลขานุการ
“พระราชดำรัส ในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนาอนุภาษาดไทย วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๒๑”
สำนักพระราชเลขานุการ

ชาติ

“ไทยรักไทย ไทยเจริญ” หนังสือประจำปีคณะอักษรศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๑๖
“อยุธยา” หนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา ๒๔ มีนาคม ๒๕๑๗
“กษัตริยานุสรณ์” หนังสือกษัตริยานุสรณ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จัดพิมพ์เพื่อ
หารายได้สมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ พ.ศ. ๒๕๒๐

ศาสนาและประเพณี

“นตฺถิ ปญญาสมา อาภา” หนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา ๒๔ มีนาคม ๒๕๑๓
“ศาสนาเกิดขึ้นได้อย่างไร” หนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา ๒๔ มีนาคม ๒๕๑๖
“ว่าด้วยสำเนาในการเทศน์มหาชาติ” หนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา ๒๔ มีนาคม ๒๕๑๖
“เอาไม้มาประกอบปะกับเกล็ด” วารสารอักษรศาสตร์พิจารณา ตุลาคม ๒๕๑๖
“พุทธศาสนสุภาษิตคำโคลง” หนังสือศาสนสุภาษิตคำโคลง ธนาคารนครหลวงไทย จัดพิมพ์
จำหน่าย เพื่อสมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ พ.ศ. ๒๕๑๙
“พระจุฬินทกเถระ” หนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา ๒๔ มีนาคม ๒๕๑๗
“ศาสนากับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย” หนังสือกาลจักร ฉบับศาสนากับการเมือง
ชมรมศาสนศึกษา สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๑๗
“ในประสพการณ์” วารสารเอกลักษณ์ไทย มกราคม ๒๕๒๐
“ทรงสนะธรรม” ต้นฉบับพระราชทาน

ประวัติศาสตร์

“เจ้าครอกวัดโพธิ์” หนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา ๒๔ มีนาคม ๒๕๑๖
“การตั้งกรมและเจ้าฟ้าในยุคแรก” หนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา ๒๔ มีนาคม ๒๕๑๖
“การวางรากฐานการศึกษาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” หนังสือ
มหาวิทยาลัย ๒๓ ตุลาคม ๒๕๒๐

“จารึกปราสาทหินพนมวัน” หนังสือข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแบบศิลปในประเทศไทย ของ
พิริยะ ไกรฤกษ์ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ จัดพิมพ์ในโอกาสเปิดนิทรรศการพิเศษ
วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๒๐

ภาษาและวรรณคดี

“ฉันชอบอ่านหนังสือ” หนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา ๒๖ มีนาคม ๒๕๑๒
“วรรณกรรมฝรั่งเศสในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ” หนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา
๒๔ มีนาคม ๒๕๑๗
“ชมพูพาน” วารสารอักษรศาสตร์พิจารณา เมษายน ๒๕๑๗

สารคดี

“ประเทศเบนาลักซ์” หนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา ๒๘ มีนาคม ๒๕๑๑
“การเดินทางไปร่วมพิธีพระบรมศพพระเจ้ากุस्ताฟที่ ๖ ออดอล์ฟ” วารสารอักษรศาสตร์พิจารณา
ธันวาคม ๒๕๑๖ และมกราคม ๒๕๑๗
“การเดินทางไปประเทศอิสราเอล และประเทศอิหร่าน” ถอดเทปจากพระราชดำรัสในโอกาสที่
สมาคมสหประชาชาติ ขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบรรยาย ณ หอประชุม
กระทรวงการต่างประเทศ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๐ เพื่อรวบรวมรายได้จากการจำหน่ายบัตร
สมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์
“ไปห้องสมุดเยาวชนที่อิหร่าน” หนังสือที่ระลึกสัปดาห์ห้องสมุด ครั้งที่ ๒ สมาคมห้องสมุด
แห่งประเทศไทย จัดพิมพ์ในโอกาสงานสัปดาห์ห้องสมุด ครั้งที่ ๒
วันที่ ๕-๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๐
“ความสำคัญของการศึกษา” หนังสือพิมพ์เจ้าพระยา ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๒๐
“โรงเรียนพระดาบส” อนุสาร อ.ส.ท. ธันวาคม ๒๕๒๐

ผลงานพระราชนิพนธ์ประเภทร้อยแก้ว ที่เป็นสารคดี และรวมเล่มแล้ว

๑. ย้ำแค้นมังกร	พ.ศ. ๒๕๒๔ และ ๒๕๓๕
๒. ชมขอมาลดี	พ.ศ. ๒๕๒๘
๓. ทัวร์น้องโจ้	พ.ศ. ๒๕๒๘
๔. สิงคโปร์	พ.ศ. ๒๕๒๘
๕. ไทยเที่ยวพม่า	พ.ศ. ๒๕๒๙
๖. ทักษะจากอินเดีย	พ.ศ. ๒๕๓๐
๗. โรมันสัญจร	พ.ศ. ๒๕๓๑
๘. ปริศนาดวงดาว	พ.ศ. ๒๕๓๒
๙. คีนฟ้าใส	พ.ศ. ๒๕๓๒
๑๐. เบิ่งบ่ทันเบิ่งบ่หมด	พ.ศ. ๒๕๓๓

ปกิณกะ

“ตลกผิด” หนังสือประจำปี โรงเรียนจิตรลดา ๒๘ มีนาคม ๒๕๑๓

“วัดที่ข้าพเจ้าชอบ” ต้นฉบับพระราชทาน

“เมื่อข้าพเจ้าตามเสด็จเยี่ยมราษฎร” หนังสือพิมพ์นิสิตนักศึกษา วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๑๖

“ทางไปสู่เกียรติศักดิ์” วารสารเย็นศิระ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๘

“ห้องสมุดในทักษะของข้าพเจ้า” ต้นฉบับพระราชทาน

“คำนิยม” หนังสือสภาพแวดล้อมสำหรับเด็ก จัดพิมพ์โดยกลุ่มอนุรักษ์สภาพแวดล้อม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๐

“โลกคือมณฑลทั่วไพศาล” หนังสือที่ระลึกสัปดาห์ห้องสมุดครั้งที่ ๒ สมาคมห้องสมุด

แห่งประเทศไทย จัดพิมพ์ในโอกาสงานสัปดาห์ห้องสมุดครั้งที่ ๒ วันที่ ๕-๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

งานวิจัย

(๑) การศึกษาความถูกต้องของแผนที่การใช้ที่ดินจากภาพถ่ายดาวเทียมรายละเอียดสูง ซึ่งจำแนกโดยคอมพิวเตอร์ บริเวณจังหวัดนราธิวาส. (ได้รับรางวัลผลงานวิจัยดีเด่นในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพและคณิตศาสตร์ ประจำปี ๒๕๓๓) ถือเป็นงานวิจัยที่มีความสำคัญเป็นอันมากต่อการวางแผนและการพัฒนาประเทศ

(๒) จารึกพบที่ปราสาทพนมรุ้ง. วิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโท สาขาศิลปศาสตร์ สาขาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๒๒.

(๓) ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโท สาขาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๒๔.

(๔) การพัฒนานวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปริญญาโทระดับปริญญาเอก สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ๒๕๒๙.

ผลงานพระราชนิพนธ์นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๓๓ มีทั้งพระราชนิพนธ์ร้อยกรอง พระราชนิพนธ์อวยพรปีใหม่ พระราชนิพนธ์อวยพรวันเกิด พระราชนิพนธ์วันวิสาขบูชา และพระราชนิพนธ์กลอนสด อันเป็นการแสดงให้เห็นพัฒนาการด้านลีลาการนิพนธ์ที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้น นับแต่ในระยะแรก ๆ อันเป็นกวีนิพนธ์บทสั้น ๆ เป็น “แบบฝึกหัด” ในการศึกษาการประพันธ์ร้อยกรองมาจนถึงกวีนิพนธ์เรื่องยาวที่อลังการทางวรรณศิลป์ เช่น คำฉันท์ดุขฎิสังเวและกาพย์ขับไม้ฉบับต่าง ๆ ซึ่งจะขออัญเชิญมาไว้ในที่นี้พอเป็นสังเขป

ดอกไม้

ดอกไม้นี้มีมากมาย	เช่นดอกพุดลาย
ทั้งดอกชงโคชบา	
มะลิซ้อนมะลิลา	กลิ่นหอมหนักหนา
บัวใช้บูชาพระดี	
ดอกปิบและสารภี	ทั้งดอกจำปี
นั่นเป็นดอกไม้ไทยไทย	

๒๑ มิถุนายน ๒๕๑๐

(พระราชนิพนธ์กาพย์ฉบับชื่อ “ดอกไม้” เมื่อครั้งที่ทรงเพิ่งเริ่มเรียนการประพันธ์)

รัก

รักทะเล	อันกว้าง	ใหญ่ไพศาล
รักท้องฟ้า	โอฬาร	สีสดใส
รักท้องทุ่ง	ท้องนา	ดั่งดวงใจ
รักป่าเขา	ลำเนาไพร	แสนสุนทร
รักพฤกษา	รุกขชาติ	ที่ตาชป่า
รักปักษา	ร้องกู่	บนสิงขร
รักอุทัย	สว่าง	กลางอัมพร
รักทั้งรัต-	ติก	ในนภดล
รักดารา	ส่องแสง	สุกสว่าง
รักน้ำค้าง	อย่างมณี	มีโกศผล
รักทั้งหมด	ทั้งสิ้น	ที่ได้ยล
รักนวนาง	รักจน	หมดสิ้นใจ

(กลอนสุภาพ พ.ศ. ๒๕๑๐)

ปิดุเรศมารดร

ปิดุเรศมารดรให้กำเนิด
แสนประเสริฐกว่าใครในทิศา
ท่านถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงลูกมา
บุตรธิดาควรจำรำลึกคุณ
เมื่อท่านเฒ่าแก่ชราอย่าทิ้งทอด
เพราะท่านเลี้ยงเรารอดทั้งนำหนุน
หวังลูกยาเป็นผู้สืบสกุล
จะหาใครการุญเท่า ไม่มี
ท่านรักใคร่ในบุตรสุดสวาท
ให้โอกาสศึกษามีศักดิ์ศรี
เมื่อลูกรักสบสุขสุดเปรมปรีดิ์
ด้วยอารีสุดแสนทั้งห่วงใย
บุญคุณท่านนั้นมีมากล้นเหลือ
ลูกที่เชื่อท่านมีชีวิตจิตแจ่มใส
ท่านเมตตาเรามาจนเจริญวัย
ได้อาศัยท่านสุขทุกทิวา

(กลอนสุภาพ สิงหาคม ๒๕๑๕)

ดุริยางค์ในราตรี

ราตรี

สว่างส่องต้องไม้ในพนา
หอมกลิ่นอุณปารাত্রีแล้ว
รสรื่นชื่นหว่างทางเดิน
ลมอวลระคนปนกลิ่น
ลมโบกต้ององค์ลงรำเพย
เรไรจักจั่นสนั่น ร้อง
ฟังเพราะเสนาะกรรมทุกขั้บรรเทา
ได้ยินสำเนียงเสียงขอ
แล้วเปลี่ยนเวียนแปลงทำนองไป
เพลง “นกขมิ้น” เหลืองอ่อน
เคยอยู่แต่กรงทองต้องลำเค็ญ
ฟัง “ทยอย” พลอยให้ใจหนัก
จิตมนุษย์สุดหวงห้วงพะวง
ยินเสียงแปลก “แขกลพบุรี” เศร้า
ลำดวนดวนเต้า ไคลคลา
ชอบบรรเลงเพลง “เทพบรรทม”
บำเรอองค์ท้าว ไทเทวัญ
ยามดึกเดือนแอบแนบเมฆ
ลมเคยพัดส่งดลมตรมฤดี
เสียงจิ้งหรีดเรไร โยเจียบเสียง
รักกันจริงอย่าทิ้งร้างห่างเราไกล
แ่ววแ่ววแผ่วเพลง “ปลาทอง”
น้ำค้างพร่างพร้อยปรอยปราย
จำต้องแคล้วจะคลาดคลายสายสมร
นิจจาเอ๋ยเคยเล่นต้องเว้นวาง
การะเกดกลิ่นแก้วพิกุลกรอง
จะจากยังไม่คลายรัญจวน
เสียงซอคลอเพลง “พญาโศก”
ไ้อ้วนใด ไม่ประสพบพบพักตรา
เพลงซอเบาเสียงเปลี่ยนทาง
เสียงซอขาดเสียงชะงักไป

รัศมีจันทร์แจ้งเวหา

ชมรุกขฉายาเปลิดเพลิน
ตรลบแนวลำเนาเขาเขิน
เหมือนเชิญให้เด็ดดมชมเชย
ตั้งประทีนเสาวรภัยอบเชย
ลมเอยเคยถนอมกล่อมใจเรา
เสียงกังวานขานก้องป่าเขา
เป็นเสียงเก่าเคยคุ้นใจ
ค่อยคลอเร้าเร่งเพลงใหญ่
เป็น “ดอกไม้ไทร” เขือกเย็น
เจ้าไปนอนรัง โทนพื้ไม่เห็น
จงมาเป็นเพื่อนพื้ที่ในดง
ใจเคยรักเคยใครไหลหลง
นี่ก็คงต้องระทมตรมอุรา
วันทองเจ้าจากห้องร้างเคหา
มะลิลาลาจำปี่ก็ปี่กัน
รั้วนี้วประพรมทำนองฝัน
ครืนครั้นแนวป่าพนาสี
วิเวกมิดสนิทมิดวิถี
กลิ่นมาลีพลอยจางกลิ่นไป
เหลือเพียงเสียงซอคลอเสียงใส
ซอของใครเสียงเสนาะเพราะพราย
ทำนองกังวานประสานสาย
ต้องกายเจ้าสร้อยดอกมะปราง
ที่หม่อมพรเรือแดงแสงสง
ฟัง “กำสรวลสุรางค์” เสนอครวญ
ไม่เหมือนมณฑาทองของสงวน
ปั่นป่วน ไม่อยากจรลีลา
ก้องโตรกชอกเขาภูผา
เหมือนว่าไฟผลาญลาญดวงใจ
วังเวงอยู่กลางป่าใหญ่
สายซอขาดในทันที

มีนาคม ๒๕๑๗

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงพระราชนิพนธ์ “ดุริยางค์ในราตรี” นี้เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๑๗ โดยทรงวางโครงเรื่องไว้ว่า ชีวิตของมนุษย์มักหลงติดอยู่กับรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส ซึ่งดูเผิน ๆ แล้วมีความสุข แต่จริง ๆ แล้วก่อให้เกิดความทุกข์ ทรงสื่อเรื่องรูป รส กลิ่น เสียง ผ่านข้อความ “ชมรุขฉายาเพลิดเพลิน” (รูป) “หอมกลิ่นอุณปารাত্রีแต่ัว” “ลมอวระคนปนกลิ่น” (กลิ่น) “สรสิ้นขึ้นหว่างทางเดิน” (รส) “เรไรจักจั้นสนั่นร้อง” (เสียง) จากนั้นทรงใช้ความงามของธรรมชาติ ในยามราตรี สร้างภาพเหมือนดังอยู่ในป่า และได้ยินเสียงซอของใครคนหนึ่งที่มีประสบการณ์ชีวิต ผ่านทั้งความทุกข์ความสุข แสดงอารมณ์ของตนเป็นเพลงไทยต่าง ๆ เริ่มต้นด้วยเพลงเบา ๆ แล้วค่อย ๆ หนักขึ้นเมื่อเวลาค่อย ๆ ล่วงไปจนมาจบด้วยเพลงพญาโศกในตอนใกล้รุ่งสาง แล้วใช้วิธี แต่งตลกกลับอารมณ์ของผู้ฟังด้วยวลี “เพลงซอเบาเสียงเปลี่ยนทาง วังเวงอยู่กลางป่าใหญ่ เสียงซอขาดเสียง ชะงักไป สายซอขาดในทันที”

ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ได้กล่าวถึงบทร้อยกรองเรื่อง “ดุริยางค์ในราตรี” ในเรื่อง “พระสี่บ่าววรรณศิลป์ตราบดินฟ้า” ไว้ที่น่าสนใจ ดังนี้ ^๓

...ขอเชิญชวนให้ท่านได้อ่านบทพระราชนิพนธ์
เรื่อง “ร้อยกรอง” (หรือดุริยางค์ในราตรี) ซึ่งพระองค์
ได้ทรงแต่งเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๗ เป็นบทประพันธ์ที่แสดงพระปรีชาสามารถ
ทั้งด้านการแต่งกลอนและความเข้าใจลึกซึ้งด้านเพลงไทย
วิธีการนำเสนอของพระองค์มีความไพเราะ ให้อารมณ์หวานเศร้า
และมีความผสมกลมกลืนระหว่างความและทำนองเพลงไทย
อย่างไม่มีที่ติ...ผู้อ่านต้องอ่านตั้งแต่บทแรก จะได้ชื่นชม
กับความงามของดอกไม้ และทุ่งนา ป่าเขา พร้อมทั้งสดับ
เสียงซอที่บรรเลงแว่วหวานเป็นเพลงไทยต่าง ๆ จนถึง
กลอนบทสุดท้ายที่วังเวงและเสียงซอก็ขาดหายวับไปในทันที
วิธีแต่งที่ตลกกลับอารมณ์ผู้อ่านอย่างฉับพลันเช่นนี้ จัดว่า
เป็นฝีมือการประพันธ์ “ชั้นครู” เท่านั้น....

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงมีพระปรีชาสามารถในเชิงวรรณศิลป์และสังคีตศิลป์ในเวลาเดียวกัน ทรงสามารถประสานความรู้และพรสวรรค์ในเชิงวรรณศิลป์ ในการแต่งเพลงประเภทต่าง ๆ ซึ่งได้พระราชทานแก่บุคคลและวงดนตรีต่าง ๆ ในต่างวาระต่างโอกาสกันตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประพันธ์บทร้องเพลงไทยเดิมนั้น นอกจากจะต้องมีความสามารถในเชิงวรรณศิลป์แล้วยังต้องอาศัยความสามารถอีกหลาย ๆ ด้าน การที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเป็นผู้มีความสามารถรอบด้านและเพราะทรงเป็นทั้งกวี นักวรรณคดี นักร้อง นักดนตรี ผู้ทรงเข้าพระทัยทั้งในขนบการประพันธ์ที่ดี ลักษณะของเพลงไทยแต่ละประเภท ทรงสามารถใช้คำที่เหมาะสมกับการเอื้อนการร้องและทำนองดนตรี นับว่าทรงมีพระปรีชาสามารถในการประพันธ์บทร้องเพลงไทยที่นำไป

ร้องส่งในการบรรเลง ในวงดนตรีไทยได้อย่างไพเราะ งดงาม ดังบทเพลงที่ได้ทรง “เรียงร้อยถ้อย
ดนตรี” ไว้ดังนี้

ครั้นสิ้นแสง	สุริยัน	จันทร์กระจ่าง
แสนอ้างว้าง	จิตใจ	เฝ้าไผ่หา
น้ำค้างพรหม	ลมพัด	กระพือมา
เหมือนน้ำตา	ที่ไหล	ลงในทรวง
ไอ้อกซำ	ยามนี้	ฤดีเศร้า
นวลน้องเจ้า	ผ่องผุด	เรียมสุดหวง
เหมือนพระจันทร์	วันเพ็ญ	เด่นเต็มดวง
กระต่ายห้วง	ชะง้ำ	แลดูเดือน

บทพระราชนิพนธ์นี้ชื่อ “แลจันทร์” ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ขณะทรงศึกษาอยู่ในโรงเรียนจิตรลดา โดยมีได้ตั้งพระทัยว่าจะใช้เป็นบทร้องเพลง แต่ต่อมานายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ได้ขอพระราชทานนำไปร้องโดยใช้ทำนองเพลงไทยชื่อ “แขกปัตตานี” (หรือห้วงอาลัย) เพราะเห็นว่าเนื้อร้องนี้มีอารมณ์เศร้า เหมาะกับทำนองเพลง ต่อมานายสมาน กาญจนผลิน ได้นำไปบรรจุในทำนองเพลงไทยสากล ซึ่งแต่งขึ้นใหม่ มอบให้นายทองศักดิ์ ภัคดีเทวา ขับร้องเป็นเพลงไทยสากล ที่มีท่วงทำนองระคนเศร้าอีกเพลงหนึ่ง^๔

บทพระราชนิพนธ์บางบทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธธรรม คือ พุทธศาสนสุภาษิตคำโคลง ซึ่งพระราชทานแก่หน่วยราชการต่าง ๆ ไปจัดพิมพ์ประกอบบัตรอวยพรเนื่องในวันวิสาขบูชา เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีการส่งบัตรอวยพรวันวิสาขบูชาอันเริ่มต้นมาแต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นับว่ามีความสุนทรทั้งด้านภาษา และข้อธรรมอันประณีต พระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนาและความเป็นกวีนั้นปรากฏเด่นชัดในโคลง ๖ บท อันทรงพรรณนาถึงการประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อย่างประณีตอลังการ ก่อให้เกิดศรัทธาและปิติแก่ผู้อ่านอย่างเต็มเปี่ยมบริบูรณ์ พระปรีชาสามารถดังกล่าวนี้เป็นผลแห่งการฝึกฝนและพรสวรรค์ ร่วมกันอย่างแท้จริง

**นตฺถิ ปญฺญาสมา อาภา
แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี ^๕**

สุรยัจันทร์ดารกะลา	รังสี
ความสว่างแสงอัคคี	คบได้
มั่งสัจจกษุไม่มี	มีอาจ มองนา
เดือนมิดคินดาวไร่	เดือนร้อนไปเห็น

ธรรมะอรรถศาสตร์ล้ำ	ลุ่มลึก
จักประจัญกลศึก	เค็กลู้
ปัญญาตริตรองตริก	จึงสว่าง นาพ้อ
แสงแห่งปัญญารู้	เลิศล้ำแสงใด

ตรวิ ปลาเสน โย นโร อุปนยหติ
ปตดาปี สุรกี วายนติ เอวิ อีรูปเสวนา
 นรชนท่อกฤษณาด้วยใบไม้ แม้ใบไม้ย่อมพลอยหอมฟุ้งไปฉั่นใด
 การส่องเสพกับนักปราชญ์ก็ฉั่นนั้น ๖

ใบไม้อันชนใช้ห่อ	กฤษณา
ย่อมติดหอมสุคนธา	กลิ่นฟุ้ง
เปรียบบุรุษคบหา	บัณฑิต
จักเรื่องรุ่งตราบคั่ง	เพราะคั้นคนดี

เนื้อหาของร้อยกรองในบางบทนั้น สอดแทรก “พุทธปรัชญา” ลึกซึ้งดังปรากฏใน “ดุริยางค์
 ในดนตรี” อันแสดงถึงประพันธ์ศิลป์ชั้นครู และการสอดประสานวรรณศิลป์และคีตศิลป์เข้าด้วยกัน
 อย่างแยบคายลึกซึ้ง และในบางครั้งทรงชี้แนะแนวทางหาความสุขอันถาวร เช่น “ถ้าเรารู้รั้นรมย์
 โสมนัส จะเลี้ยงพันพิบัติไม่ต้องฝัน” สีสายของ “คำสอน” ที่สอดแทรกอยู่ในคำอวยพรนั้นก็มีความหมาย
 ละเมียดละไม ควรแก่การพิจารณาเป็น “พร” อันทรงค่าด้วยข้อคิดอันเป็นประโยชน์แก่ชีวิต

โส อตถลทุโธ สุขิโต วิรุฑุโห พุทธศาสน อโรโค สุขิโต โทหิ สหสพพาหิ ญาตภิ
 ขอให้ท่านเป็นผู้ได้รับประโยชน์ ถึงซึ่งความสุข เจริญรุ่งเรืองในพระพุทธศาสนา
 เป็นผู้ไม่มีโรค ส่ำราญ กายใจ พร้อมด้วยญาติทั้งปวง
 (พระราชนิพนธ์ พระราชทานธรรมสถานจุฬาฯ เพื่ออัญเชิญไปจัดพิมพ์ในบัตร
 อวยพรวันวิสาขบูชา พ.ศ. ๒๕๒๔)

นอกเหนือไปจากพระปรีชาญาณรอบด้านในเชิงวรรณศิลป์และคีตศิลป์ดังกล่าวมาแล้วนั้น
 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ยังพระราชนิพนธ์ลึกลงอนสดที่นอกจากจะเป็นสิ่งที่สะท้อนความเป็น
 “ปฏิภาณกวี” ของพระองค์ด้วยนั้น พระราชนิพนธ์กลอนสดของพระองค์ยังแสดงให้เห็นถึงลีลาบทกวีที่
 เจียบคม มีอารมณ์ขันอันเป็น “รส” ทางวรรณศิลป์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษของวรรณคดีมุขปาฐะดุจ
 ดังทรงลึกลงอนสด เรื่องสังข์ทอง ตอนเลือกคู่ ที่แสดง ณ ศูนย์วิจัยวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์
 มหาวิทยาลัยมหิดล ตำบลศาลายา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ศุกร์ที่ ๒๓ ตุลาคม
 ๒๕๓๐ ที่อัญเชิญมาไว้ดังนี้

ผู้บอกสักรา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

นายมนตรี ตราโมท

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

นายเปลื้อง ณ นคร

คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ

ตัวละคร

เป็น รจนา

เป็น ท้าวสามล

เป็น นางมณฑา

เป็น หกเชย

เป็น หกนาง

ผู้ร้อง

นายสมชาย ทับพร

นายสมบัติ สังเวียนทอง

นางกัญญา โรหิตาจล

นางดวงเนตร ดุริยพันธ์

นางมณฑนา เพิ่มสิน

วงปี่พาทย์ กรมศิลปากร ในความดูแลของนายเสรี หวังในธรรม บรรเลง

ไหว้ครู สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเริ่มต้นบทไหว้ครูว่าดังนี้

สักรวาทัวร์ ผู้สอนสั่ง

ไหว้ทุกท่านที่นั่งอยู่ที่นี่ (คนฟังหัวเราะ)

ล้วนแต่เป็นนักปราชญ์จอมกวี

อาวุโสศักดิ์ศรีเป็นอาจารย์

ไม่เคยเล่นสักรวาช้าอ่อนหัด

กลอนติดขัด จงช่วยด้วยสงสาร

มาวันนี้หวังให้ใจเบิกบาน

คุณครูท่านโปรดสงเคราะห์ให้เหมาะเอ๋ย

อาจารย์มนตรี ตราโมท แจกตัวละครด้วยบทกลอนว่า

“สักรวาทัวร์ ตอนว่า เรื่องสังข์ทอง

ในตอนเลือกคู่ครองเส่นหา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

โปรดทรงบทรจนากลอนพาทิ

คุณสมโรจน์เชิญต้นบทมณฑา

คุณกุลทรัพย์หกธิดามารศรี
หุดเขยขวัณอาจารย์เปลื้อง เฟื่องกวี
ข้ามมนตรีจะว่าสามล เอย”

แจกบทมอบหน้าที่กันไปเรียบร้อยแล้ว อาจารย์มนตรี ตราโมท

ก็เริ่มต้นบทของท้าวสามล ว่าดังนี้

“สักรวาสามลกังวลหนัก
ห้วงลูกรักทีนเองเจ็ดสมร (ฮา)
กำลังสาวสวยหล่ออรชร
อยากจะให้บังอรมีคู่ครอง
จึงกระซิบเล่ายุบลกับมณฑา
กล่าววปรึกษาปราศรัยสองต่อสอง
เธอจะเห็นอย่างไร เขิญไต่ร่ตรอง
ถ้าเห็นพ้องจงรีบรัดจัดการเอย”

นางมณฑาเริ่มบทของตนบ้าง ดังนี้

“สักรวามณฑานารีใหญ่
ฟังท่านไท้สามลบ่นอุบอุบ
จะปลุกฝังลูกแก้วแล้วจึงนับ
ชื่อธิดาดั้นกลับเอาปลายชน
รำคาญใจไซ่ขานท่านตาชา
รจนาคือสุดท้ายไยไว้ตัน
หม่อมฉันจะบอกให้เสร็จทั้งเจ็ดคน
ให้เตรียมตนสมรสหมู่ เลือกคู่เอย (ฮา)

คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ

ในบทของธิดาทิ้งหกก้าวเข้ามาสู่วงสักรวาทด้วยคารมว่า

“สักรวาทกนางสาวองค์ศรี
แสนเปรมปรีดิ์จะมีคู่ไม่อยู่เฉย
อธิษฐานขอย่าได้ผู้ชายเขย (คนฟังซ้กจะงง)
ถ้าแก่เคยเป็นนายกไม่ตกใจ
รีบแต่งตัวแต่งหน้าทาอายแซ่โด้ว (ฮา)
ให้ตาโต คิ้วเข้มงามตามสมัย
แล้วห้วงน้องรจนาเจ้าฟ้าไทย
จะมัวไปเรียนครุศาสตร์พลาดงานเอย” (ปรบมือนาน)

หกเขย เปลื้อง ฤๅ นคร ร่ายกลอนออกมาบ้างว่า

“สักรวาหกเขยเฉยไม่ได้
ถึงแก่แล้วก็ยังไหวใจยังสู้
ก็เขาลือกันออกลั่นว่าชั้นครู
ทั้งหวยลือคเล่าก็รู้อยู่เจเนใจ (ฮา)
ถวายเป็นบรมบาทราชนารี
ประนมไหววงศ์กรีที่ยิ่งใหญ่
มาให้เลือกคราวนี้จึงมีชัย
หาได้ที่ใหม่ ๆ ไม่ห่อมเอย”

ธิดาทิ้งหกจึงเริ่มเสียงพวงมาลัย ด้วยกลอนว่า

“สักรวา หกนุชพระบุตรี
จรลีนวนาดवादเอาไหล่
แสรงเอียงอาย เป็นพิธิตแต่ดีใจ (ฮา)
ทอดตาไปขม้ายหมายชายรูปงาม
พวลือคหวยรวยก็ไม่ถูกใจนัก
อยากนิกรักพวกคุณหมอกก็เกรงขาม
รักษาใช้ไม่ว่างหกโม่งยาม
เสียงมาลัยไปตามแต่ดวงเอย”

เขยทิ้งหกก็โดดเข้าไปรับมาลัย ด้วยกลอนว่าดังนี้

“สักรวาหกเขยเจยหน้ายิ้ม
ทำกรุ่มกริมกรุยกรายด้วยได้คู่
งามมีงามก็ตามแต่ตาแลดู
มันก็อยู่ที่ใจไซ้โหมคุณ
อันความจริงสิ่งทั้งหลายในโลกนี้
เพราะใจคิดไม่ดีจึงเกิดวุ่น
มารวมจิตคิดเห็นที่เป็นบุญ
เป็นทางหนุนความจงรักภักดีเอย”

คราวนี้ถึงบทของรจนา (สมเด็จพระเทพฯ) จะต้องเสียงพวงมาลัยบ้างแล้ว ทรงตรัส
เป็นกลอนว่า

“สักรวา รจนา แอบดูก่อน
เห็นมีแต่คนจรไม่รู้จัก
หมอนก็หมิ่นไม่เข้าทำหน้าชั้นนัก

เหมือนเลือกหมูเลือกผักไปต้มกิน
พระพี่นางชอบอย่างนี้ชีวิตเขา
มาลัยเราไม่ให้ใครทั้งสิ้น
แต่หากเป็นพระประสงค์องค์นรินทร์
ต้องผันผืนอย่างฉลาดฉลาดแล้วเอ๋ย”

ท้าวสามลผิดหวัง ต้องระงับสติด้วยกลอนว่า

“สักรวาสามลบน้พิมพำ
รจนาดูหรือทำจะนี้ได้
เอาขันติเข้าดับระงับใจ
แต่สงสัยความประสงค์ของนงราม
ปวงบุรุษบรรดาที่มานี้
ไม่มีดีบ้างหรือไรใครขอลาม
หรือทั้งปวงไปปิดคคเลวทราม
พยายามดูให้ดีอีกทีเอ๋ย”

รจนาสนองตอบพระบิดาว่า

“สักรวาเร็วเกินไปลูกไม่พร้อม
ขึ้นไปยอมอนาคตไม่สดใส
คำโบราณท่านว่านารีใด
จะออกเรือนต้องให้ศึกษาดี
หนึ่งวิชาหมัดมวยช่วยสงบ
โดยเตรียมรบพร้อมพรักสมศักดิ์ศรี
ทั้งกฎหมาย อิกงานการบัญชี
คุณสามีให้เรียบ ได้เปรียบเอ๋ย”

รจนาสมัยใหม่ขออยู่เป็นโสด

ท้าวสามลรู้สึกจะได้บทมากหน่อย ออกมาพูดต่อกับธิดาคนสุดท้ายอีกว่า

“สักรวาสามลนั่งฟังสนอง
เห็นถูกต้องตามคตมีเหตุผล
เราต้องเที่ยงยุติธรรมบำเพ็ญตน
ยินยอมตาม แต่กมลของธิดา
อันการที่รจนาไม่หาคู่
จะได้อยู่ใกล้ชิดเป็นเลขา
ได้ร่วมช่วยบำรุงชาติราชฎร์ประชา
ประโยชน์ยิ่งใหญ่มากกว่าหาคู่เอ๋ย”

เป็นอันว่ารจนาสมัยใหม่ จะขอยู่เป็นเลขาฯ ของท่านท้าวสามล เรื่องคู่ครองขอ
ไม่เกี่ยว ซึ่งท้าวสามลก็เห็นด้วยว่า จะเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองยิ่งกว่าคิดหาคู่คนฟังบางคน
รู้สึกเศร้า ๆ อย่างไรพิกล

เมื่อจบสักรวาในเรื่องสังข์ทองแล้ว ก็ต้องมีบทลาจาก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบอกให้จัดดังนี้

“สักรวาได้เวลาควรจะจบ
ได้ร้องเล่นกันครบสนุกสนาน
ขอขอบคุณมหิดลคนจัดงาน
แทนทุกท่านในที่นี้ที่ได้มา
ดอกเอ๋ยเจ้าดอกราตรี
ได้มาวันนี้ยินดีจริงเอ๋ย
มาเล่นสักรวาชื่นอุราสมใจ
วันหน้าจะมาใหม่
จะเล่นให้ดีกว่านี้เอ๋ย (ฮา)
ถึงลาไปก็คงได้พบกันบ่อย
มีงานรอนับร้อยไม่หนักหนา
แต่บัดนี้ได้สุขสมภิรมยา
กินข้าวปลาให้อิ่มเอมเปรมปรีดีเอ๋ย
ดูละครฟ้อนเล่นจะได้เห็นเป็นบุญตา
แล้วจำต้องลากลับเคหาหลับต่อเอ๋ย”

คนฟังครั้นเคร่งกันมาก โดยเฉพาะผู้ที่เคยรู้ความลับว่าสมเด็จพระเทพฯ ท่านทรงหลับแ่่ง
บรรดานักกลอน ต่างวิจารณ์กันว่าได้ทรงว่ากลอนเป็นแบบกลอนสดจริง ๆ เช่น ใช้คำว่า “ภิรมยา”
ซึ่งเป็นคำสำหรับกลอนสักรวาแท้ ๆ

ก่อนเสด็จกลับ ได้รับสั่งกับท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ว่า

“ยังมีเหตุผลอีกตั้งหลายอย่าง (ที่จะไม่ทิ้งมาลัยให้ใคร) แต่บันทึกกลอนมันจำกัด ก็เลยพูด
ได้แค่นั้นเอง

สมเด็จพระเทพฯ ยังทรงพระราชนิพนธ์ “เพลงสามตัว” ที่แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถ
ในการประกอบอาหาร “ยอดนิยม” อย่างหนึ่งของคนไทย โดยทรงบรรยายถึงขั้นตอนในการตำสามตำ
อย่างละเอียดทำให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการเห็นภาพพจน์และเกิดความอยากรับประทานขึ้นมาเป็นอันมาก

ต่อไปนี้จะเล่า	ถึงอาหารอร่อย
คือส้มตำกินบ่อย	รสชาติแซบจัง
วิธีการก็ง่าย	จะกล่าวได้ดังนี้
มันเป็นวิธี	วิเศษเหลือหลาย
ไปซื้อมะละกอ	ขนาดพอเหมาะ ๆ
สับ ๆ เฉาะ ๆ	ไม่ต้องมากมาย
ตำพริกกับกระเทียม	ให้ยอดเยียมกลิ่นอาย
มะนาวน้ำปลา	น้ำตาลทรายน้ำตาลปีบถ้ามี
ปรุงรสให้เยียมหนอ	ใส่มะละกอลงไป
อ้ออย่าลืมใส่	กุ้งแห้งป่นของดี
มะเขือเทศเร็วเข้า	ถั่วฝักยาวเร็วรี่
เสร็จสรรพแล้วซี	ยกออกจากครีว
กินกับข้าวเหนียว	เที่ยวแจกให้ทั่ว
กลิ่นหอมยวนยั่ว	น้ำน้ำลายไหล
จดตำราจำ	ส้มตำลาวเอาตำรามา
ใครหม่าเกินอัตรา	ระวังท้องจะพัง
ขอแถมอีกนิด	แล้วจะตั้งใจใหญ่
ไถ่อย่างด้วยเป็นไร	อร่อยแน่จริงเอย.

พระปรีชาสามารถอีกประการหนึ่งคือ ทรงเป็นผู้รอบรู้ ทรงเข้าใจปัญหาและความทุกข์ยากของชาวนาผู้เป็นคนส่วนใหญ่และเป็นกระดูกสันหลังของชาติ ดังจะเห็นได้จากการที่พระองค์ทรงเล่าว่า เมื่อครั้งเป็นนิสิตได้เคยอ่านผลงานของจิตร ภูมิศักดิ์ แต่มิได้ทรงศึกษาอย่างละเอียดหรือวิเคราะห์เพียงแต่ได้ทรงทราบว่าเป็นนักค้นคว้าทางวิชาการได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งถึงถั่ววนและเมื่อทรงอ่านบทกวี “เปิบข้าวทุกคราวคำ” ได้ทรงแสดงทัศนะว่า ชาวนาในชีวิตจริงนั้น (ไม่ใช่ในบทกวี) จะมีโอกาส “ล่าเล็ก” กับใคร ๆ ว่าถ้าไม่มีคนที่เคยเหนื่อยยากตรากตรำอย่างพวกเขา คนอื่น ๆ จะเอาอะไรกินหรือไม่หนอ อย่างว่าแต่การล่าเล็กทวงบุญคุณเลย ความช่วยเหลือที่สังคมมีต่อคนกลุ่มนี้ในด้านของปัจจัยในการผลิต การพยุงราคาหรือประกันราคา และการรักษาความยุติธรรมทั้งปวงก็ยิ่งแทบจะเป็นไปไม่ได้ ทำให้ในหลาย ๆ ประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจ ชาวนาต่างก็ละทิ้งอาชีพเกษตรกรรมไปอยู่ในภาคอุตสาหกรรม หรือภาคบริการ ซึ่งทำให้ตนมีรายได้สูงกว่าหรือได้เงินเร็วกว่าแน่นอนกว่า มีสวัสดิการดีกว่าและไม่ต้องเสี่ยงมากเท่าการเป็นชาวนา บางคนที่ยังคงอยู่ในภาคเกษตรกรรมก็มักจะนิยมเปลี่ยนพืชที่ปลูกจากธัญพืช ซึ่งมักจะได้ราคาต่ำ เพราะรัฐบาลก็มีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมราคามาเป็นพืชเศรษฐกิจประเภทอื่นที่ราคาสูงกว่า แต่ก็ยังมีชาวนาอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่มีทางจะขยับขยายตัวให้อยู่ในสถานะที่ดีขึ้นได้ อาจแย่งเสียด้วยซ้ำ แล้วก็ไม่มีสิทธิ์ที่จะอุทธรณ์ฎีกากับใคร ถึงจะมีคนแบบจิตร ภูมิศักดิ์ ที่พยายามใช้จินตนาการสะท้อนความในใจออกมาสะกิดใจคนอื่นบ้าง แต่ปัญหาก็ยังไม่หมดไป สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้ทรงแปลบทกวีจินตบทหนึ่งชื่อ

“ประเพณีดั้งเดิม” ของ หลี่เซิน ซึ่งมีชีวิตอยู่ในระหว่างปี ค.ศ. ๗๗๒ ถึง ๘๔๖ สมัยราชวงศ์ถัง ที่กล่าวถึง “ทุกข์ของชาวนาโนบทกวี” ดังนี้ ๗

หว่านข้าวในฤดูใบไม้ผลิ ข้าวเมล็ดหนึ่ง
จะกลายเป็นหมื่นเมล็ดในฤดูใบไม้ร่วง
รอบข้างไม่มีนาที่ไหนทิ้งว่าง
แต่ชาวนาที่ยังอดตาย
ตอนอาทิตย์เที่ยงวัน ชาวนายังพรวนดิน
เหยื่อหยดบนดินภายใต้ต้นข้าว
ใครจะรู้อ่างไว้ในจานใบนั้น
ข้าวแต่ละเม็ดคือความยากแค้นแสนสาหัส

พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเภทร้อยแก้วนั้น ทรงใช้ภาษาง่ายๆ เหมือนภาษาพูด ทำให้อ่านเพลิน มองเห็นภาพพจน์เหมือนได้ไปเห็นด้วยตนเอง อ่านสนุก ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ การจัดรูปเล่มและภาพประกอบก็สวยงาม ชวนอ่าน และที่สำคัญ “งานเขียน” เหล่านั้น มักมีอารมณ์ขันแทรกอยู่เสมอ หรือแม้แต่ในร้อยกรองก็ทรงสอดแทรกอารมณ์ขันไว้ด้วย แสดงให้เห็นถึงพระนิสัยที่ทรงมองโลกในแง่ดีอยู่เสมอ ดังบทพระราชนิพนธ์ชื่อ “สถิติสถิติ” ที่ทรงไว้เมื่อเข้าสอบวิชา MULTIVARIATE AND FACTORIAL ANALYSIS (สถิติขั้นสูง) ที่ยากมากกว่า

ความจำเสียหมดแล้ว	ไม่ดี
ลืมนสูตรและวิธี	คิดค้น
สถิติสถิติ	ไปติด ต่อณา
สอบตกคงไม่พ้น	จะซ้ำจ่ายอม

(โคลงสี่สุภาพ ตุลาคม ๒๕๒๕)

สมเด็จพระเทพฯ ทรงพระราชนิพนธ์ “สถิติสถิติ” เมื่อทรงเข้าศึกษาในระดับปริญญาเอก ทางด้านพัฒนาศึกษาศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร การที่ทรงเปลี่ยนสาขาวิชาเรียน ทำให้ทรงทำงานหนักมาก เพื่อค้นคว้าหาความรู้ทางด้านวิชาการศึกษาเพิ่มเติม ปรากฏว่าทรงทำได้เป็นอย่างดี เป็นที่ชื่นชมของบรรดาพระอาจารย์ อย่างไรก็ตามก็ยังมีอยู่วิชาหนึ่งที่ทรงรู้สึกว่าจะต้องทรงใช้ความวิริยะอุตสาหะอย่างมากเพื่อเรียนให้ได้ดีนั่นคือ “วิชาสถิติ” ซึ่งตามหลักสูตรพัฒนศึกษาศาสตร์ ต้องเรียน ๒ วิชา ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๒๕ พระองค์ได้ทรงลงทะเบียนเรียนวิชา MULTIVARIATE AND FACTORIAL ANALYSIS ซึ่งยากมากต้องทรงเรียนอย่างหนัก ในการสอบวิชานี้ เมื่อทรงทำข้อสอบเสร็จแล้ว ด้วยพระอารมณ์ขันที่มีอยู่อย่างเต็มเปี่ยม จึงทรงใช้เวลาไม่กี่นาที แต่งโคลงบทหนึ่งเกี่ยวกับวิชานั้น ในห้องสอบนั่นเอง และทรงเขียนไว้ใน

ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

กระดาศคำถาม ดังได้ัญเชิญมาไว้ในที่นี้แล้ว อย่างไรก็ตามผลการสอบมิได้เป็นไปตามที่ทรงพรรณนาไว้ เพราะแม้จะ “สถิติสตีหนี ไปติด ต่อมา” แต่ทรงสอบได้ คะแนนในระดับเอ

ในด้านงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นผลงานทางวิชาการ อันเป็นความเป็นความตายของนิสิต นักศึกษาในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก นั้น ได้ทรงทำวิทยานิพนธ์ในชั้นปริญญาโทฉบับที่ติดเรื่อง จารึกพบที่ปราสาทพนมรุ้ง คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร (๒๕๒๒) และ ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒๕๒๔) ในระดับปริญญาตรีบัณฑิตทรงศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการเสริมทักษะการเรียนการสอนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (๒๕๒๔)

จะเห็นได้ว่าทรงมุ่งศึกษาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ เพื่อว่าผลการศึกษานั้นจะได้นำไปใช้ในทางสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษาให้แพร่ขยายคุณประโยชน์ออกไปอย่างกว้างขวาง “เขาพนมรุ้ง” เป็นโบราณสถานที่สำคัญในถิ่นอีสานใต้ จารึกเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแผ่นศิลา มีความสำคัญในการบ่งบอกยุคสมัยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เช่น วิถีชีวิตชุมชน ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา ฯลฯ แก่คนรุ่นหลัง ให้อนุชนได้ภาคภูมิใจในชาติและเรื่องราวในอดีต ทั้งยังเป็นอุทาหรณ์ให้คนรุ่นปัจจุบันและรุ่นใหม่ได้มีวิถีทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น ส่วน “ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท” นั้น แสดงให้เห็นถึงพระราชศรัทธาที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา พระจริยาวัตรของสมเด็จพระเทพฯ ที่ดงาม มีคุณค่าตลอดมา ซึ่งเราชาวไทยสามารถกล่าวได้อย่างภาคภูมิใจว่า พระองค์ทรงมีธรรมะเป็นอาภรณ์และที่ทรงศึกษาทศบารมี อันประกอบด้วย ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา น่าจะแสดงให้เห็นถึงพระราชหฤทัยอันประเสริฐที่ต้องการนำเสนอสิ่งที่ดงาม คือ พุทธธรรม มาสู่สังคม ให้ประชาชนได้เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาและนำหลักธรรมต่าง ๆ มาปฏิบัติใช้เพื่อความสุขความเจริญของชีวิต

วิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอก เรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมการเสริมสร้างทักษะการเรียนการสอนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” นั้น ก็ได้ก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่ครูอาจารย์ภาษาไทยผู้พยายามต่อสู้กับความคิดของคนรุ่นใหม่ ที่มักไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการศึกษาภาษาไทย แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นั้นทรงเป็นนักปราชญ์ทรงเป็นที่รักที่เกิดทูนของปวงชน ทรงเห็นคุณค่าภาษาไทยและความสำคัญที่ต้องหาหนทางพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ดังพระราชดำริสำคัญที่ทรงไว้ในบทคัดย่อวิทยานิพนธ์นั้นว่า

...ในปัจจุบันนี้ปรากฏว่าสภาพการเรียนการสอนภาษาไทยมีปัญหา กล่าวคือ นักเรียนไม่ค่อยสนใจเรียนภาษาไทย และมีความรู้ความสามารถและทักษะในการเข้าใจและใช้ภาษาไม่เพียงพอ หากไม่รีบคิดปรับปรุงแก้ไข อาจเป็นผลให้คนไทยในอนาคตมีความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาไทยไม่ดีเท่าที่ควร

ซึ่งย่อมจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศชาติได้ ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึง
นำเสนอวิธีการสอนภาษาไทยในลักษณะนวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอน
ซึ่งเป็นวิธีการที่จะส่งเสริมความสนใจในตัวนักเรียนและช่วยครูให้สอนง่ายขึ้น
อีกทั้งจะช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในวิชาภาษาไทย...

พระปรีชารอบด้านในเชิงวรรณศิลป์นี้ เป็นผลแห่งการฝึกฝน “ทักษะ” แห่งประพันธ์ศาสตร์
จนสามารถนำเอา “พรสวรรค์” มารังสรรค์งานอันมีคุณค่าได้หลากหลาย ราบรื่น งดงามเป็นสมบัติ
วรรณศิลป์ร่วมสมัย ประดับภูมิปัญญาไทย ให้ประณีต สมบูรณ์ชั่วกาลนาน

ผลงานพระราชนิพนธ์บางเรื่องที่ยังขีญญาไว้ในที่นี้ จะพบรายละเอียดที่สนุกสนานเพลิดเพลิน
ได้ในห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี หรือ อาจ
หาซื้อไว้เป็นส่วนตัวก็ได้

หนังสืออ้างอิง

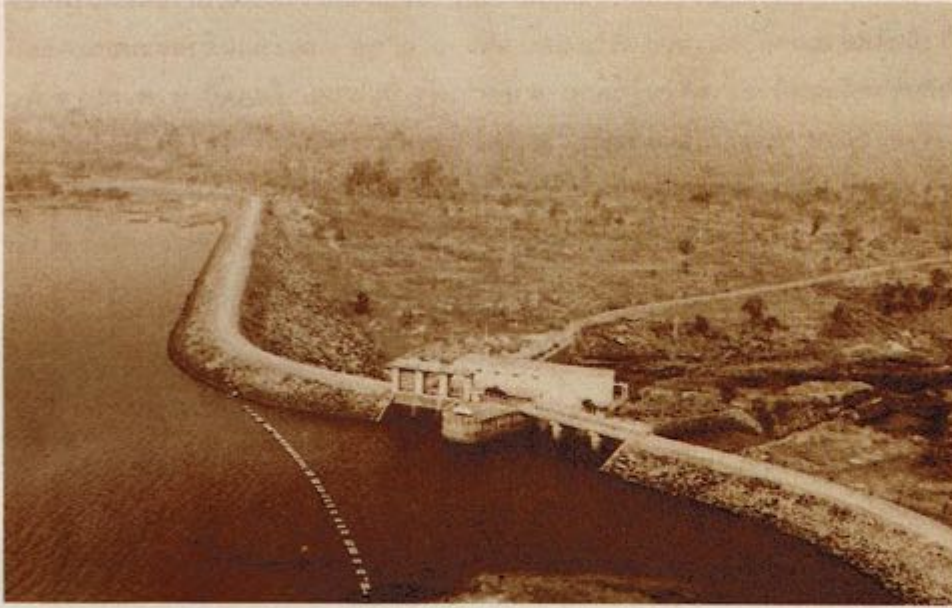
- ๑ วิชาศ มณีวัต. อารมณชั้นของสมเด็จพระเทพฯ. ๒๕๒๑. หน้า ๒๐.
- ๒ เฉลิมพระเกียรติรวมพระราชนิพนธ์ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๒๐) ม.ป.ป.
- ๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากร สยามบรม-
ราชกุมารี. ๒๕๒๑. หน้า ๒๙๑-๒๙๕.
- ๔ อักษรศาสตร์บัณฑิต รุ่นที่ ๔๑ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. มณีพลอยร้อยแสง.
๒๕๓๓. หน้า ๓๕.
- ๕ แหล่งเดิม. หน้า ๑๙๐.
- ๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. พุทธศาสนาสภาชาติคำโคลง.
๒๕๓๐. หน้า ๙.
- ๗ แหล่งเดิม หน้า ๒๙.
- ๘ อักษรศาสตร์บัณฑิต รุ่นที่ ๔๑ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เล่มเดิม หน้า ๓๕๕-
๓๕๙.
- ๙ แหล่งเดิม. หน้า ๔๗-๔๘.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับ เมืองอุบลราชธานี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี
ทรงกดปุ่ม เปิดแพรคลุมป้าย
เขื่อนสิรินธร เมื่อวันที่ ๒๗
พฤศจิกายน ๒๕๑๔

เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งแก่ประชาชนชาวอุบลราชธานีว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นั้น ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นต่อพสกนิกรชาวจังหวัดอุบลราชธานี ดังจะเห็นได้จากการที่พระองค์ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาเยือนหลายครั้ง นับตั้งแต่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้อัญเชิญพระนามสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธร เทพรรัตนราชสุดา กิตติวัฒนาดุสิตภากย์ มาเป็นชื่อเขื่อนเอนกประสงค์ว่า "เขื่อนสิรินธร" เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๒ โดยมี ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ หลังจากนั้น สมเด็จพระเทพฯ ได้ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินเปิด "เขื่อนสิรินธร" เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔^๑ (ขณะนั้นทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธร เทพรรัตนราชสุดา กิตติวัฒนาดุสิตภากย์) ในการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถและสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์ (พระยศขณะนั้น) ก็เสด็จพระราชดำเนินมาทรงร่วมพิธีเปิดด้วย

เขื่อนสิรินธร
อำเภอพิบูลย์รักษ์
จังหวัดอุบลราชธานี

หลังจากนั้นเป็นต้นมา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองอุบลราชธานีเพื่อทรงเปิดสถานที่ราชการบ้าง ทรงประกอบพิธีทางศาสนาบ้าง ทรงศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ และเสด็จเยี่ยมราษฎร ซึ่งพอจะรวบรวมได้ ดังนี้

เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๒๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงตัดลูกนิมิตรวัดบุญจิราธร ที่บ้านสมบุรณ์ ตำบลยางสักโพธิ์ อำเภอม่วงสามสิบ^๒

เมื่อครั้งที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพานักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามาทัศนศึกษาอีสานใต้ ทรงให้เหตุผลแก่นักเรียนนายร้อยจปร. ถึงเหตุผลที่ทรงเลือกทัศนศึกษาอีสานใต้ว่า^๓

วิชาประวัติศาสตร์ที่สอนในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าถือว่าเป็นการศึกษาความเป็นมาของมนุษย์ หรือกลุ่มชนในทุกแง่มุมของชีวิต รวมทั้งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อชีวิต นับตั้งแต่สภาพสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ที่มีอิทธิพลต่อการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าทางเทคโนโลยีซึ่งจะมีผลทำให้คนเราสามารถดัดแปลงจะต้องมีหลักเกณฑ์ที่ยึดถือเป็นระเบียบแบบแผนเดียวกัน ได้แก่ ระบบการปกครองหลักกฎหมาย มีแนวสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน ไม่ว่าจะเป็ในแง่ของความร่วมมือหรือความขัดแย้ง ก็เป็นสิ่งที่เราควรศึกษาด้วย นอกจากนั้นยังมีเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ไม่ว่าจะด้านภาษา วรรณคดี ปรัชญา จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม การดนตรีขับร้อง และฟ้อนรำ ล้วนแต่เชื่อมโยงเกี่ยวพันกันมีหลักเกณฑ์ มีเหตุผลในการเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น

การศึกษาโดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น การบรรยายของคณาจารย์ของโรงเรียน
วิทยากร ภายนอกผู้มีประสบการณ์ตรงในกิจกรรมแ่งต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว
การอ่านหนังสือ การดูภาพยนตร์ โทรทัศน์วิดีโอเทป ภาพสไลด์ แผ่นใส แผนที่หรือ
การนั่งถกปัญหาแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันล้วนแต่มีประโยชน์ ช่วยให้เกิด
ความรู้ที่แจ่มแจ้ง แต่ครูยังมีความคิดเพิ่มเติมว่า การที่ได้เดินทางไปสัมผัสชีวิตใน
พื้นที่ที่มีกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ตามความหมายกว้างที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะ
ทำให้นักเรียนได้ภาพที่แท้จริง ที่จะวินิจฉัยหาเหตุผลด้วยตนเองได้

การเดินทางครั้งนี้ครูได้เลือกพื้นที่อีสานตอนล่าง ที่น่าสนใจควรได้รู้ได้แก่
บริเวณชายแดนที่มีการติดต่อกับประเทศ (เช่น ที่ช่องเม็ก) การแบ่งเขตแดนอันก่อให้เกิด
ปัญหา (เช่น ที่เขาพระวิหาร) สภาพทางธรรมชาติที่เป็นอุปสรรคต่อการคมนาคม
(แก่งตะนะ) การพัฒนาประเทศและปัญหาในท้องถิ่น (โครงการเขื่อนสิรินธร โครงการ
ชลประทานลำโดมน้อย โครงการชลประทานห้วยเสนง โครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้
โครงการพัฒนาละหานทราย เป็นต้น) ในด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งมีแตกต่าง
หลากหลาย เราจะได้เห็นที่พิพิธภัณฑ์และโบราณสถานที่จะไปชม กับทั้งความงาม
ตามธรรมชาติ (ที่อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ) ทั้งหมดนี้เราจะต้องทำหน้าที่ของ
พลเมืองไทยที่จะต้องสงวนรักษาไว้ให้เป็นสมบัติของส่วนรวม ไม่ใช่ของส่วนบุคคล
หนึ่งบุคคลใด

หวังว่านักเรียนจะได้แนวความคิดที่มีคุณค่าที่เราจะมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน
และเก็บไว้เป็นหลักฐานเพื่อรุ่นน่อง ๆ จะได้ศึกษาเป็นแนวทางต่อไป

๒ พ.ค. ๒๕๓๓

จากพระราชดำริดังกล่าว ทำให้เราทราบว่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงมี
พระปรีชาญาณอันฉลาดล้ำ และทรงมีพระราชหฤทัยที่เปี่ยมพันด้วย “วิญญาน” ของความ
เป็น “ครู” อย่างแท้จริง

วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๓๑^๕ เสด็จพระ-
ราชดำเนินพร้อมด้วยนักเรียนนายร้อยพระจุล-
จอมเกล้า (น.ร.จปร.) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์
และเยี่ยมประชาชน ก่อนเสด็จถึงผาแต้ม ทรง
ชมทัศนียภาพที่ถ้าคูหาสวรรค์แล้วจึงเสด็จพระ-
ราชดำเนินไปผาแต้ม โดยเริ่มต้นจากผาขอม
ผาหมอน ไปขึ้นผาแต้ม ซึ่งเป็นหน้าผาที่มีเนื้อที่
ติดต่อกันยาวไปตามฝั่งลำน้ำโขง แล้วทรงเยี่ยม
ประชาชนที่ไปรอรับเสด็จเฝ้าชมพระบารมีบนลาน
ผาแต้มด้วย

วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๓๒ เวลา ๑๓.๐๐ น.
เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นองค์ประธานเปิด
อนุสาวรีย์รัชกาลที่ ๕ ที่บริเวณหน้าศาลากลาง
จังหวัดอุบลราชธานี ด้านทิศตะวันตกของทุ่งศรี-
เมือง เวลา ๑๕.๑๕ น. ทรงเปิดพิพิธภัณฑ์สถาน
แห่งชาติอุบลราชธานี^๕

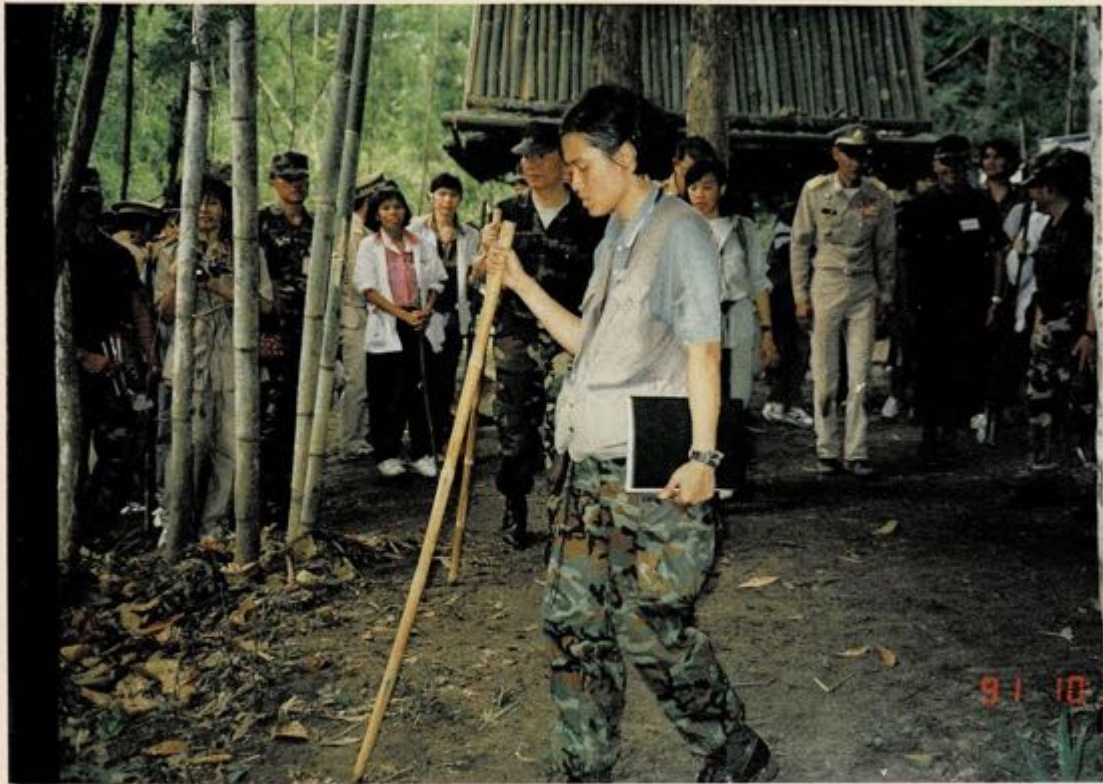

อนุสาวรีย์รัชกาลที่ ๕
บริเวณหน้าศาลากลาง
จังหวัดอุบลราชธานี

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๓ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (น.ร. จปร.) เพื่อทัศนศึกษาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี วัดสุปฏิญาราม วรวิหาร อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ และช่องเม็ก (ดินแดนต่อเขตสาธารณรัฐประชาชนลาว) ๖

วันที่ ๖ มิถุนายน เวลา ๑๐ น.เศษ เสด็จพระราชดำเนินมาที่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อทรงวางศิลาฤกษ์ตึกอุบัติเหตุภายในบริเวณโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จากนั้นในวันเดียวกัน เสด็จพระราชดำเนินยังบริเวณหน้าศาลากลางตรมขุทงศรีเมือง พระราชทานธงลูกเสือชาวบ้าน จำนวน ๗๒ รุ่น แล้วจึงเสด็จไปเปิดอุโบสถวัดละทาย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ๗

วันที่ ๖-๙ ตุลาคม ๒๕๓๔ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประชาชนในถิ่นทุรกันดาร โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ต.ช.ด.) โรงเรียนบ้านปากอ่ บ้านห้วยฆ้อง อำเภอขามเฒ่า และเสด็จพระราชดำเนินตรวจเยี่ยมโรงเรียนตำรวจชายแดน อำเภอสำโรง และเสด็จนำคณะนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าชมภูมิประเทศ บุกป่าฝ่าดง ลำน้ำ ภูเขาอันลำบาก ไปชมনারายณ์-บรรทมสินธุ์ที่จมน้ำที่บ้านเข้ด่อน หรือบ้านหนองขอน ในพื้นที่อำเภอสำโรง ซึ่งมีอาณาเขตติดกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ทรงพระเกษมสำราญและทรงพอพระทัยมาก ๘

เสด็จพระราชดำเนินชมภูมิประเทศอำเภอหน้ายี่น และนารายบรรทมสินธุ์

สมเด็จพระเทพฯ ทรง "ปรุงส้มตำ" เพื่อเป็นอาหารกลางวันแก่เด็กนักเรียน
โรงเรียนบ้านตาเอ้ม ตำบลตาเกา อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

สมเด็จพระเทพฯ
ทรงเยี่ยมราษฎร
บ้านโดมประดิษฐ์
ตำบลโดมประดิษฐ์
อำเภอนำยีน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงเป็นองค์ประธานเปิดตึกสงฆ์อาพาธ
โรงพยาบาลศรีเมืองใหม่ และอนุสาวรีย์
พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต อำเภอสรีเมืองใหม่

วันที่ ๙-๑๑ เมษายน ๒๕๓๕ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นองค์ประธานเปิดศึกสงฆ์อาพาธที่อำเภอศรีเมืองใหม่ และอนุสาวรีย์พระอาจารย์ขี้จู้จิศโต ที่อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี รุ่งขึ้นเสด็จเยี่ยมพื้นที่ชายแดน ซึ่งเป็นถิ่นทุรกันดาร คือ บ้านดงนา ตำบลหนามแท่ง อำเภอศรีเมืองใหม่ และบ้านปากลา ตำบลนาโพธิ์ อำเภอโขงเจียม โดยเสด็จเยี่ยมครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

อุบลราชธานี ซึ่งปฏิบัติงานและจัดกิจกรรมการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานการพัฒนาอาชีพ ศูนย์การเรียนชุมชน งานส่งเสริมคุณภาพชีวิต และงานพัฒนาด้านอื่น ๆ ต่อจากนั้นได้เสด็จลงเรือล่องตามลำน้ำโขงเพื่อทรงเยี่ยมราษฎรชาวบ้านคันท่าเกวียน ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม^๙

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเสด็จเยี่ยมศูนย์การเรียนชุมชนบ้านดงนา อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นกิจกรรมการให้บริการข่าวสาร ข้อมูลแก่ประชาชน โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕

ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"

เสด็จเยี่ยมราษฎร บ้านดงนา ตำบลหนามแท่ง อำเภอศรีเมืองใหม่

สมเด็จพระเทพฯ เสด็จเยี่ยมชมที่อ่านหนังสือ
ประจำหมู่บ้าน บ้านปากลา ตำบลนาโพธิ์ อำเภอโขงเจียม

เสด็จพระราชดำเนินไปยังท่าเรือ บ้านคันท่าเกวียน ตำบลนาโพธิ์กลาง
อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

สมเด็จพระเทพฯ ทรงพระราชทานสิ่งของเครื่อง
อุปโภคบริโภคแก่ราษฎรบ้านปากลา อำเภอโขงเจียม

สมเด็จพระเทพฯ
ทรงลงพระนามาภิไธย
ในสมุดเยี่ยม
ที่บ้านห้วยม้อง
ตำบลโคกก่ง
อำเภอชานุมาน

การเสด็จพระราชดำเนินมาที่จังหวัดอุบลราชธานีทุกครั้ง หากจะต้องทรงประทับแรมจะทรงประทับที่บ้านพักรับรองบริเวณเขื่อนสิรินธร อำเภอลือเม็งสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

ในการเสด็จพระราชดำเนินแต่ละครั้งของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังความปลื้มปิติชื่นชมโสมนัสแก่ชาวอุบลราชธานีเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในมหามงคลที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีมีพระชนมายุครบ ๓๖ พรรษา

ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๔ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และชาวจังหวัดอุบลราชธานี มีความซาบซึ้งและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน จึงได้สร้าง "สวนสิรินธร" ขึ้นที่ฝั่งซ้ายของสันเขื่อนสิรินธรในเนื้อที่ 40 ไร่ พันธุ์ไม้ที่ปลูกในสวนนี้ จะใช้พันธุ์ไม้ที่ออกดอกเป็นสีม่วง หรือมีสีขาวแกมม่วง ด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชสมภพในวันเสาร์ (สีที่ใช้แทนวันเสาร์คือสีม่วง)

"บ้านรับรอง" ที่ทรงประทับแรม ณ บริเวณเขื่อนสิรินธร

สวนสิรินธร อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

คำจารึกที่แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดี
และเกิดทุนของพลนิกรชาวไทยที่มีต่อองค์สมเด็จพระเทพฯ
ที่สวนสิรินธร บริเวณเขื่อนสิรินธร อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

สมเด็จพระเทพฯ กับสวนสิรินธร

สวนสิรินธร
ภายในบริเวณเขื่อนสิรินธร อำเภอสิรินธร

ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"

ช้างน้อย “นักดนตรี” ในสวนลirinธร

ช้างเป่าขลุ่ย

นิ้วป้อมกลมพรมวนบนขลุ่ยน้อย

เพลงเสริมสร้อยสดดีศรีสมัย

กล่อมสวรรค์สรรเสริญเทพองค์ใด

หรือเจ้าฟ้าพระองค์ไหนจะกรายมา

ช้างสีซอ

เพราะครูพักลักจำท่านกำหนด
พอภูมิหมดสิ้นศิลป์ก็สิ้นท่า
จำซ้อมซออ้ออาจารย์จะผ่านมา
เพื่อกราบบาทวันทาต่อเพลงซอ

ช้างตีระนาด

เจ้าช้างน้อยอ้วนพีตีระนาด
ทำวางมาดอวดให้รู้มีครูสอน
ระรัวไหวอยู่ในสวนลirinธร
พ่องางอนขอถามนิตลูกศิษย์ใคร

สมเด็จพระเทพฯ ขณะทรงพักผ่อนพระอิริยาบถในสวนสิรินธร

ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"

สมเด็จพระเทพฯ ทรงมีพระปฏิสันถารกับผู้มาเฝ้าชมพระบารมีอย่างใกล้ชิด
ในงานเลี้ยงรับรองที่จังหวัดจันทวายเป็น บริเวณหอประชุมเขื่อนลิวินธร
ในวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๓๕

คุณหญิงต่วน โกศลวิตร ทูลเกล้าฯ ถวายด้ายพระขวัญ แด่สมเด็จพระเทพฯ

คุณทองมาก จันทลือ ศิลปินแห่งชาติทุลเกล้าฯ ถวายแคน เครื่องดนตรีอันเป็นสัญลักษณ์ของชาวอีสาน

สมเด็จพระเทพฯ ทรงปล่อยปลาบริเวณเขื่อนสิรินธร

ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี"

พระเมตตาเป็นล้นพ้นอีกประการหนึ่งที่สมเด็จพระเทพฯ ทรงมีต่อพสกนิกรชาวอุบลราชธานี นั่นก็คือ การที่พระองค์ได้พระราชทานพระราชานุญาตให้อัญเชิญพระนามาภิไธยเป็นชื่ออำเภอตั้งใหม่ว่า “อำเภอสิรินธร” ซึ่งได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นกรณีพิเศษ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม-

บรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชันษาครบ 3 รอบ นับเป็นพระมหากษัตริย์องค์หญิงที่สุกสมได้แก่พสกนิกรจังหวัดอุบลราชธานี ที่ต่างก็จะขอเกิดทูลพระนามที่ได้พระราชทานมาให้นี้ไว้เป็นสิริมงคลอันยิ่งใหญ่คู่รัฐสีมาอาณาเขตสยามประเทศที่ยั่งยืนตลอดกาลปาวสาน

อนึ่ง เพื่อเป็นการสนองพระราชปณิธานของพระองค์ท่านในอันที่จะให้ประชาชนได้มีแหล่งศึกษาหาความรู้ มีห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภทสำหรับเยาวชน เพื่อที่เขาจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญญาวิเคราะห์ให้รู้ในสิ่งควรรู้ อันชอบด้วยเหตุผล กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และประชาชนชาวอุบลราชธานี ทุกหมู่เหล่าจึงได้มีความสามานฉันท์จัดสร้างห้องสมุดประชาชนที่พระองค์ท่านทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ขึ้นที่อำเภอวารินชำราบ

ในการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบ เกิดจากความจงรักภักดีของประชาชนและความมุ่งมั่นที่จะสนองพระราโชบาย ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนมีแหล่งศึกษาหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและชุมชนนั้น

บริษัท สหพัฒน์พิบูล จำกัด ก็เป็นองค์กรหนึ่งที่สำนึกในพระมหากษัตริย์องค์หญิง และมีความ

มุ่งมั่นที่จะสนองพระราโชบายที่ว่า “ข้าพเจ้าอยาก
ให้เรามีห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภท
สำหรับประชาชน” ดังนั้น บริษัท สหพัฒน์พิบูล
จำกัด โดย นายเทียม โชควัฒนา จึงได้บริจาค
เงินสมทบทุนการก่อสร้างห้องสมุดประชาชน

“เฉลิมราชกุมารี” จำนวนเงิน 1.5 ล้านบาท
เพื่อเป็นศูนย์วิชาการ เป็นสมบัติอันล้ำค่า และเป็น
สิ่งซึ่งเป็นคุณประโยชน์แก่ชาวจังหวัดอุบลราชธานี
อย่างแท้จริงตลอดไป

หนังสืออ้างอิง

๑ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. เขื่อนสิรินธร. ๒๕๓๕.
หน้า ๓.

๒ อาณัติ บัวขาว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัมพวัน ศรีวรรมาศ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านพัก
อดีตผู้ช่วยปลัดจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕.

๓ อักษรศาสตร์บัณฑิต รุ่นที่ ๔๑ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. มณีพลอยร้อยแสง.
หน้า ๕๕๙.

๔ นพดล สาริบุตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อาณัติ บัวขาว และอัมพวัน ศรีวรรมาศ เป็น
ผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านพักนายอำเภอเลิงนกทา เมื่อ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕.

๕ อาณัติ บัวขาว. แหล่งเดิม.

๖ นพดล สาริบุตร. แหล่งเดิม.

๗ อาณัติ บัวขาว. แหล่งเดิม.

๘ หัวหน้าสำนักงานจังหวัด. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ชมพูนุท โมราชาติ และอัจฉรา
วิริยะพันธ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕.

๙ แหล่งเดิม.

๑๐ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. เล่มเดิม.

ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

“สะทอน” ไม้มหามงคล

ประจำห้องสมุดประชาชน

“เฉลิมราชกุมารี”

อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

โนวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ ชาวจังหวัดอุบลราชธานีพร้อมใจกันเลือก “ต้นสะทอน” ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้พื้นเมือง เพื่อให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงปลูกเป็นต้นไม้ประจำห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ

เรื่งนำรู้เกี่ยวกับต้นสะทอน มีดังนี้

๑. ต้นกำเนิด พบที่ป่าโพธิ์ไทร อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นไม้ที่ขึ้นอยู่ทั่วไปตามแนวภูเขา
๒. ชื่อภาษาไทย ชาวบ้านเรียก "ต้นสะทอน" หรือ "ทรีทอน" และมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปแล้วแต่ท้องถิ่น

๓. ลักษณะ

- ๓.๑ เป็นไม้ยืนต้น ตระกูลถั่ว สูงขนาดกลาง
- ๓.๒ เป็นไม้ชนิดเดียวกับเนื้อไม้ส่วนที่เรียกว่า แก่น เป็นสีม่วงเข้ม หรือม่วงอมแดงดำ
- ๓.๓ ความแข็ง เป็นไม้เนื้อแข็งแกร่ง เหนียว และหนักมาก ชาวบ้านให้ข้อมูลว่าแข็งกว่าไม้พะยูงให้ระดับความแข็งว่า "ขวานย่าน" หมายความว่า "ขวานยังกลัว" ฝุ่นละอองของไม้ขณะไสจะก่อให้เกิดความระคายเคืองต่อระบบทางเดินหายใจ อาจทำให้เกิดการไอหรือจามได้คล้ายฝุ่นละอองของไม้พินาศิ

๓.๔ ใบ เป็นใบผลมขนาดเล็ก กว้างประมาณ ๔-๕ ซม. ยาว ๗-๘ ซม. ทรงมนรี ใบย่อยแตกออกในลักษณะตรงข้าม ประมาณ ๒-๔ คู่ ขณะยังเล็กคล้ายใบของต้น "จ๊กจั่น" มาก จนแยกลำบาก ต้องอาศัยสีของใบอ่อนเป็นตัวจำแนก ใบอ่อนของต้นจ๊กจั่นเป็นสีแดง ส่วนต้นสะทอนเป็นสีเขียวเมื่ออายุของต้นสะทอนมากขึ้น ใบจะเปลี่ยนรูปร่างเป็นทรงมนมากขึ้นด้วย และมีขนตามใบเล็กน้อย

๓.๕ ดอก ออกดอกเป็นช่อสีขาว หรือเหลืองอ่อน มีลักษณะคล้ายดอกถั่ว (ข้อมูลเกี่ยวกับดอกยังไม่ชัดเจนนัก)

๓.๖ ระยะออกดอก ออกดอกช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงฤดูหนาวเป็นฤดูร้อน

๓.๗ ผล มีลักษณะเป็น **ฝักแบน** คล้ายหอก มีขนหนาแน่นสีน้ำตาล จะเจริญเติบโตระหว่างฤดูฝนและแก่เต็มที่ในฤดูหนาว เมื่อผลแห้งจัด จะแตกออกเป็น ๒ ซีก เมล็ดกระจายไป ขนาดของผล กว้างประมาณ ๓-๔ ซม. ยาว ๑๓-๑๔ ซม.

๓.๘ เมล็ด มีลักษณะ **กลมแบน** คล้ายเมล็ดของไม้แดง แต่โตกว่าเล็กน้อย **กินแล้วเมา** ต่างกับเมล็ดของไม้แดงกินแล้วไม่เมา (ข้อมูลนี้ได้จากมีคนเข้าใจผิด หลงกินเพราะเข้าใจว่าเป็นเมล็ดไม้แดง)

๔. ประโยชน์

๔.๑ เนื่องจากเนื้อไม้เหนียวแข็ง หนักแน่น ทนทาน ปลูกไม่กิน จึงมีประโยชน์ใช้สอยดีมาก เช่น ใช้ทำเสาเรือน คาน ชื่อ ตง ล้อเกวียน เพลากวียน ลูกหีบ ครกสากกระเดื่อง ตัวถังรถและเครื่องเรือน

๔.๒ สะทอน เป็นไม้ขนาดกลางที่มีกิ่งก้านสาขามาก ให้ร่มเงากันแดดได้ดี ผู้พักอาศัยรู้สึก

เย็นสบายปลอดโปร่ง เพราะได้รับออกซิเจนจากต้นไม้เพียงพอ

๕. แหล่งที่มา

เมื่อปี ๒๕๓๑ นายเชี่ยวชาญ สุยะรา ได้สนทนากับชาวบ้านนาห้าง ตำบลสำโรง อำเภอโพนธไทร ได้ข้อมูลว่า มีไม้ที่แข็งแรงกว่าไม้พะยุง ขวานยังกลัว จึงขอให้หาตัวอย่างไม้และพันธุ์ไม้ให้ด้วย ตัวอย่างไม้ที่ได้มาชิ้นแรก สีไม่น่าสนใจอะไร เพราะมองเห็นเป็นสีดำ ครั้นเมื่อให้ช่างไม้ไสทำลูกบันไดจึงพบว่าเมื่อไสออกมาใหม่ ๆ เนื้อไม้เป็นสีม่วงอมแดงดำด้วยไม้เคยพบไม้ชนิดใดเป็นสีม่วง เหนียวแข็งแรง ทนทาน พันธุ์ไม้ที่ได้มาผู้ปลูกรู้สึกภูมิใจมากเพราะคิดว่าตนมีพันธุ์ไม้ชั้นเยี่ยมของโลก ปลูกมาได้ ๔ ปี จึงออกดอกผลเป็นครั้งแรก และได้มีโอกาสนำตัวอย่างใบไม้และผลกลับไปถามชาวบ้านที่ให้พันธุ์มาเป็นครั้งแรก เมื่อปี ๒๕๓๕ ปรากฏว่า พันธุ์ไม้ที่ได้มาปลูกตอนแรกไม่ใช่พันธุ์ไม้สะทอน แต่กลับเป็นต้น “จ๊กจั่น” ซึ่งมีลักษณะใบคล้ายกันมาก จึงได้เดินทางไปดูต้นสะทอนที่แท้จริงในป่าเขา และได้นำตัวอย่างใบไม้และผล ไปสอบถามป่าไม้เขต และหอพันธุ์ไม้กรมป่าไม้ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างตรวจสอบ

อย่างไรก็ดี ผู้ปลูกเกรงว่าไม้พันธุ์ดี ๆ จะสูญพันธุ์ และประสงค์จะให้ไม้สะทอนเป็นไม้ที่รู้จักและปลูกกันอย่างแพร่หลาย เพื่อประโยชน์แก่ลูกหลานในอนาคตด้วย ดังนั้น ในวโรกาสที่จะประกอบพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จึงได้นำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อพิจารณาเลือกต้นสะทอนเตรียมไว้ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปลูกเพื่อเป็นมิ่งมงคลและเป็นไม้ประจำห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภวารินชำราบ ด้วยเหตุผลดังนี้

๕.๑ เป็นไม้เนื้อแข็ง ที่มีแก่นเป็นสีม่วง อันเป็นสีประจำองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๕.๒ เป็นไม้เนื้อแข็ง เหนียว และแข็งแรงที่สุด มีประโยชน์ใช้สอยมาก ชาวบ้านนิยมใช้ทำเสาเรือน ซึ่งหมายถึง ความมั่นคงถาวร เป็นหลักสำคัญของบ้านเมือง

๕.๓ เป็นไม้ให้ร่มเงาดีมาก เพราะมีกิ่งก้านสาขามาก ผู้พักอาศัยรู้สึกเย็นสบายชวนให้รำลึกและสำนึกถึงความร่มเย็นเป็นสุขภายใต้พระบุญญาบารมีปกเกล้าชาวไทยตลอดมา

๕.๔ การที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปลูกต้นไม้ชนิดนี้จะเป็นหนทางหนึ่ง และเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยให้พันธุ์ไม้เนื้อแข็งชั้นเลิศ เช่น “ไม้สะทอน” เป็นที่นิยมปลูกกันแพร่หลายต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

กลาง, ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค. ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. ราชบุรี : โรงพิมพ์ ศนก, ๒๕๓๕.

ตะวันออกเฉียงเหนือ, ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ภาค. โครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ๒๕๓๔.

ทองต่อ กล้วยไม้ ณ ออยุธยา. “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับพระพุทธศาสนา. “วารสารไทย.” ๙:๕-๑๔; กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๓๕.

ทองอยู่ แก้วไทรสะ. “โฉมหน้าใหม่ของห้องสมุดประชาชน.” การศึกษานอกโรงเรียน. ๒๘:๑๒-๑๗; กรกฎาคม-มีนาคม ๒๕๓๔.

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระไทยเทียวพม่า. กรุงเทพฯ:อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙.

_____ . เบิ่งบ่หมด เบ่งบ่ทัน. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๓.

_____ . มุ่งไกลในรอยทราย. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๓.

_____ . สิงคโปร์สัญจร. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๘.

นครราชสีมา, ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด. พิธีวางศิลาฤกษ์ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ของจังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา : มิตรภาพการพิมพ์, ๒๕๓๔.

นอกโรงเรียน, กรมการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. โครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารีฯ” เนื่องในวโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๓๖ พรรษา, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย. ๒๕๓๔.

ประชาสัมพันธ์, ฝ่าย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. เชื้อนสิรินธร. ๒๕๓๕.

ประยุทธ์ สิทธิพันธ์. สมเด็จพระฟ้าหญิงน้อย. กรุงเทพฯ : สยาม, ๒๕๒๑.

วิลาศ มณีวัต : อารมณ์ขันของสมเด็จพระเทพฯ. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.วาทีน พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๓๑.

เสนาะ บุญเทือง. "ประวัติและความเป็นมาของโครงการห้องสมุดประชาชน" "เฉลิมราช-
กุมารี." การศึกษานอกโรงเรียน. ๑๓ : ๓-๖; ธันวาคม-มกราคม ๒๕๓๔.
อักษรศาสตร์บัณฑิต รุ่นที่ ๔๑. มณีพลอยร้อยแสง. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ : เจริญ-
ทองการพิมพ์, ๒๕๓๓.
อารี กุลตันท์. คุณหญิง. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ๔-๓๐
เมษายน ๒๕๒๖. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์. ๒๕๒๖.
อุทัย สิ้นธุสาร. สารานุกรมไทย เล่ม ๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บำรุงนุกุล. ๒๕๑๖.
อุบลราชธานี. การปกครองจังหวัด. อำเภอสิรินธร ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี.
ฝ่ายปกครอง. ๒๕๓๕.

ภาคผนวก

ทัศนะจาก คุณเทียม โชควัฒนา ประธานบริษัทสหพัฒนพิบูล จำกัด

ผมเชื่อว่าคนเราล้วนมีความต้องการอนาคตที่ดี ความมีชื่อเสียง เงินทองและความรู้ แต่เราจะต้องเลือกว่าควรแสวงหาสิ่งใดก่อน ถ้ามุ่งจะหาแต่เงิน อนาคตอาจไม่มีความหมาย แต่ถ้าเราแสวงหาความรู้ก่อน หมั่นศึกษาค้นคว้าเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำงาน และการดำรงชีวิต ความรู้นั้นย่อมจะนำความสำเร็จและความมีชื่อเสียงมาให้ในที่สุด

ผมเองจะอ่านหนังสือวันละหลายชั่วโมง เมื่อได้อ่านได้รู้อะไรเพิ่มขึ้นจะเกิดความปีติยินดี มีความสุขเหมือนยาบำรุงที่ทำให้ชีวิตกระฉับกระเฉงอยู่เสมอ ผมจึงมีความเต็มใจอย่างยิ่งที่จะสนับสนุนการสร้างห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี เพราะเป็นการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ผู้เป็นมิ่งขวัญของพวกเราทุกคน และเป็นการช่วยให้ประชาชนในชนบทได้รับความรู้ ได้รับโอกาสและได้รับความสุขเช่นเดียวกับพวกเรา

รายนามผู้บริจาคสมทบการจัดสร้างห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

๑. คุณเทียม โชควัฒนา	๑,๕๐๐,๐๐๐	บาท
๒. คุณหญิงต่วน โกศลวิตร	๕๐๐,๐๐๐	บาท
๓. เหล่ากาชาดจังหวัดอุบลราชธานี	๑๐๐,๐๐๐	บาท
๔. นายสมบุรณ์ - นางอุดม ไทยมงคล	๑๐๐,๐๐๐	บาท
นายเอกไชย - นางทิพย์สุดา บุปผเวส		
นายกฤษณ์ บุปผเวส		
๕. คณะข้าราชการ ประชาชน	๒, ๕๓๗, ๒๓๕	บาท
พ่อค้า องค์กรเอกชน ชาวจังหวัดอุบลราชธานี		

(สำเนา)

ที่ อบ. ๐๐๒๗ / ๑๙๖๗๓

ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี

ถนนอุปราษ อบ ๓๔๐๐๐

๑๕ มิถุนายน ๒๕๓๕

เรื่อง ขอรบับังคมทูลอัญเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดอาคารที่ว่าการอำเภอสิรินธร เปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดอุบลราชธานี และสถานีกาชาดที่ ๗ จังหวัดอุบลราชธานี

เรียน ราชเลขานุการในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างกำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ในพระราชวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๓๖ พรรษา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ นับเป็นมหามงคลสมัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่พสกนิกรชาวไทยต่างมีความปลื้มปิติยินดี และมีความชื่นชมโสมนัสเป็นล้นพ้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติทางราชการและพ่อค้าประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานีได้ร่วมกันดำเนินการก่อสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" ที่อำเภอวารินชำราบ และในวโรกาสอันสำคัญนี้กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการจัดตั้งอำเภอขึ้นใหม่ในจังหวัดอุบลราชธานีด้วย ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานนามว่า "อำเภอสิรินธร" นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อประชาชน ชาวจังหวัดอุบลราชธานีเป็นอย่างสูงหาที่สุดมิได้ และจังหวัดได้ดำเนินการก่อสร้าง "ที่ว่าการอำเภอสิรินธร" มาตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๓๕

บัดนี้ การก่อสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" และ "ที่ว่าการอำเภอสิรินธร" ได้เสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อความเป็นสิริมงคลและเป็นเกียรติประวัติตลอดทั้งให้พสกนิกรจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าชื่นชมพระบารมีและถวายความจงรักภักดีอย่างใกล้ชิด ขอได้โปรดนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาอันเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดอาคาร "ที่ว่าการอำเภอสิรินธร" และเปิดอาคารห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" ตลอดทั้งเสด็จเยี่ยมสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดอุบลราชธานี และสถานีกาชาดที่ ๗ จังหวัดอุบลราชธานีในต้นเดือนสิงหาคม ๒๕๓๕ ตามร่างกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินฯ ที่ได้ส่งมาพร้อมนี้ ส่วนจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เมื่อใดขอความกรุณาได้โปรดแจ้งให้จังหวัดทราบด้วย ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

สายสิทธิ พรแก้ว

(นายสายสิทธิ พรแก้ว)

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี

สำนักงานจังหวัด

ฝ่ายอำนวยการ

โทร. ๐๔๕-๒๕๔๒๑๘, ๒๕๕๕๐๕

โทรสาร ๖๕๔๙๙๕

ร่างกำหนดการ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน
ทรงเปิดที่ว่าการ “อำเภอสิรินธร” เปิดอาคารห้องสมุดประชาชน “เฉลิม-
ราชกุมารี” เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัด
อุบลราชธานี และสถานีกาชาดที่ ๗ จังหวัดอุบลราชธานี

วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ เดือนสิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕

.....

วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ เดือนสิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕

- เวลา.....น. — สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์
พระที่นั่ง ออกจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ไปยังท่าอากาศยานกองทัพอากาศ ดอนเมือง
- เวลา.....น. — เสด็จฯ โดยเครื่องบินพระที่นั่งออกจากท่าอากาศยานกองทัพอากาศ ดอนเมือง ไปยัง
จังหวัดอุบลราชธานี
- เวลา.....น. — เสด็จฯ ถึงสนามบินกองบิน ๒๑ จังหวัดอุบลราชธานี
— แม่ทัพภาคที่ ๒ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดอุบล-
ราชธานี ผู้บัญชาการตำรวจภูธร ๒ ผู้บังคับการกองบิน ๒๑ ข้าราชการและประชาชน
เฝ้ารับเสด็จฯ
- เวลา.....น. — เสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังอำเภอสิรินธร ระยะทาง ๙๔ ก.ม.
— ทรงประกอบพิธีเปิดที่ว่าการ “อำเภอสิรินธร” (ตามกำหนดการสำนักพระราชวัง)
- เวลา.....น. — เสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ
ระยะทาง ๘๘ ก.ม.
— ทรงประกอบพิธีเปิดอาคารห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” (ตามกำหนดการสำนัก
พระราชวัง)
- เวลา.....น. — เสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดอุบลราชธานี และสถานี
กาชาดที่ ๗ จังหวัดอุบลราชธานี ระยะทาง ๓ ก.ม.
— เสด็จฯ เยี่ยมสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดอุบลราชธานี และสถานีกาชาดที่ ๗ จังหวัด
อุบลราชธานี
- เวลา.....น. — เสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดอุบลราชธานี
- เวลา.....น. — เสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังสนามบินกองบิน ๒๑ ระยะทาง ๕ ก.ม.
— เสด็จฯ กลับกรุงเทพมหานคร โดยเครื่องบินพระที่นั่ง

ประกาศจังหวัดอุบลราชธานี เรื่อง การจัดตั้งห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

ตามที่จังหวัดอุบลราชธานี ได้รับความเห็นชอบจากกรมการศึกษา
นอกโรงเรียน ให้จัดสร้างห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ที่อำเภอ
วารินชำราบ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๓๔ นั้น อาศัยระเบียบกรมการ-
ศึกษานอกโรงเรียนว่าด้วยห้องสมุดประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๙ หมวด ๒
ข้อ ๖ และข้อ ๘ จังหวัดอุบลราชธานีจึงประกาศจัดตั้งห้องสมุดประชาชน
“เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ ตั้งที่ถนนนิवासวิถี ตำบลวารินชำราบ
จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งแต่วันประกาศนี้เป็นต้นไป

จึงประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๔

สายสิทธิ พรแก้ว

(นายสายสิทธิ พรแก้ว)

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี

ด้วยความจงรักภักดี

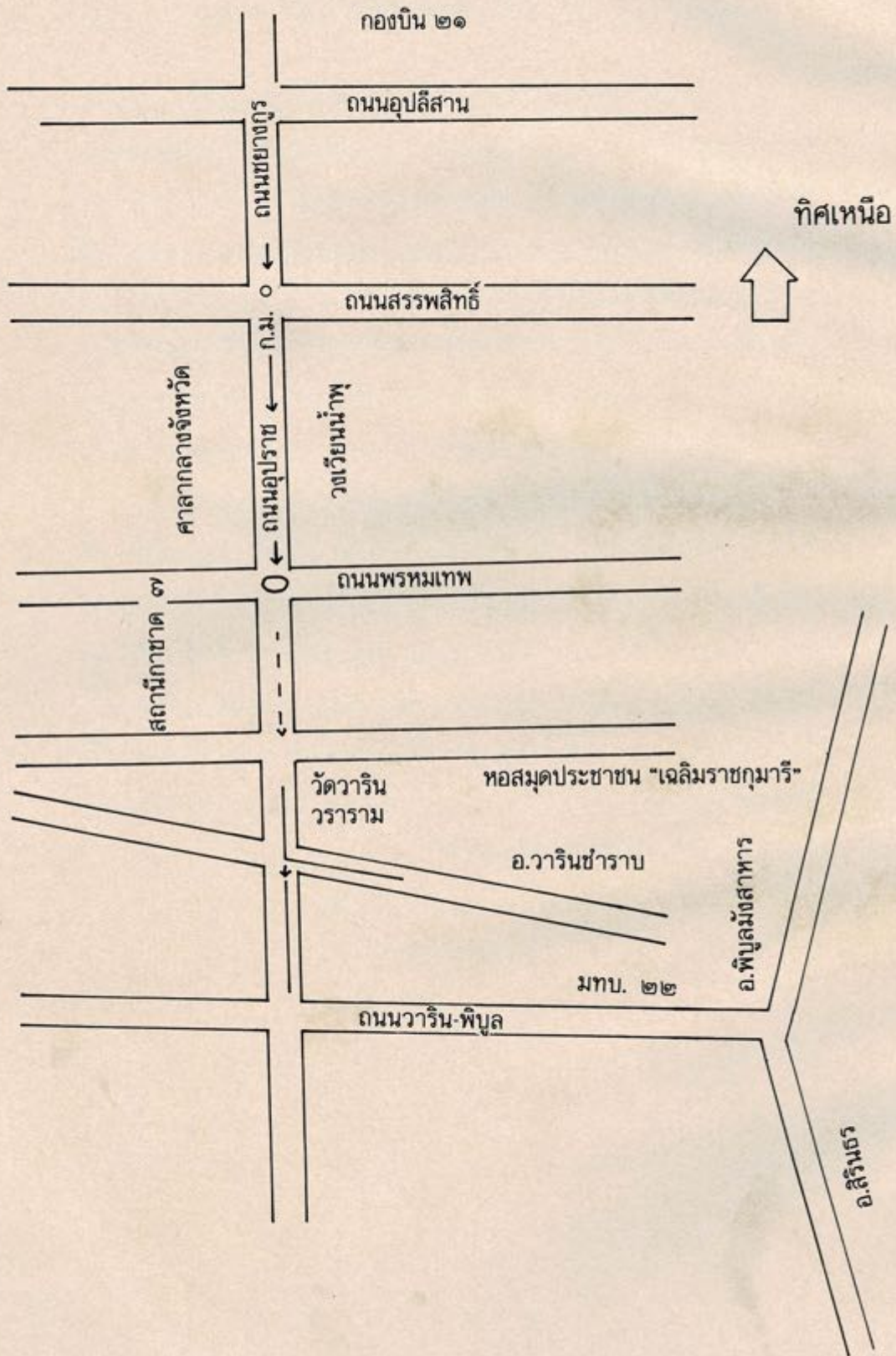
การจัดตั้งห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบ เกิดจากความจงรักภักดีของประชาชนและความมุ่งมั่นที่จะสนองพระราชโอรชบาย ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนมีแหล่งศึกษาหาความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและชุมชน

บริษัท สหพัฒนพิบูล จำกัด เป็นองค์กรเอกชนองค์กรหนึ่งที่สำคัญในพระมหากรุณาธิคุณและมีความมุ่งมั่นที่จะสนองพระราชโอรชบายที่ว่า “ข้าพเจ้าอยากให้เรา มีห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภทสำหรับประชาชน” ดังนั้น บริษัท สหพัฒนพิบูล จำกัด โดยนายเทียม โชควัฒนา จึงได้บริจาคเงินสมทบทุนการก่อสร้างห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” จำนวนเงิน 1.5 ล้านบาท เพื่อเป็นศูนย์วิชาการ เป็นสมบัติอันล้ำค่าและเป็นสิ่งซึ่งเป็นคุณประโยชน์แก่ชาวจังหวัดอุบลราชธานีอย่างแท้จริงตลอดไป

บริษัท สหพัฒนพิบูลย์ จำกัด

20 สิงหาคม 2535

แผนที่เส้นทางประกอบกำหนดการเสด็จพระราชดำเนิน
เปิดที่ว่าการอำเภอสิรินธร และหอสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

รายนามคณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ ในการจัดพิมพ์ หนังสือที่ระลึก

นายสายสิทธิ พรแก้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ประธานที่ปรึกษา

คณะกรรมการที่ปรึกษา

๑. นายผไท วิจารณ์ปรีชา รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี
๒. นายสงัด สันตะพันธ์ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๓. นายสมบูรณ์ ศรีอรุณจันทร์ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี
๔. นายพิชิต บุญลี ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๕. นายไพบุลย์ หล้าคำแก้ว ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี

คณะทำงานจัดทำหนังสือ

1. นายคมกริบ เคนบุปผา	15. นายดำรงกิต วัชรานันทกุล
2. นางจุไรรัตน์ สันตะพันธ์	16. นางอบเชย แก้วสุข
3. นางอัมพวัน ศรีวรรมาศ	17. นายเผด็จ เกาะสมบัติ
4. นางสมมาวดี พันธุ์เพ็ง	18. นางสาวสายทอง โพธิ์ทอง
5. นายมนตรี มีลำไย	19. นายประมวล อุ่นใจ
6. นายย้ง กุนอก	20. นางชมพูนุท โมราชาติ
7. นายประพฤติชอบ จันทรค์คำ	21. นางอัจฉรา วิริยะพันธ์
8. นายมนัส สุขสาย	22. นางสาวประภาภรณ์ ธิติมาพงศ์
9. นางปราณีต พงษ์มัตสยะ	
10. นางกาญจนา บุญลี	
11. นายบัญญัติ โมราชาติ	
12. นายพรชัย ณ อุบล	
13. นายวิเชียร ศรีประสาร	
14. นายจรูญ พิมพ์ศิริ	

ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.เสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองอุบลฯ

๑. นายอาณัติ บัวขาว อดีตผู้ช่วยปลัดจังหวัดอุบลราชธานี
๒. แพทย์หญิงเพ็ญจันทร์ สายพันธ์ โรงพยาบาลประจำจังหวัด สรรพประสิทธิสงค์อุบลราชธานี
๓. นายนพดล สาริบุตร นายอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ “เชื่อนสิรินธร” “สวนสิรินธร” และ “เขื่อนปากมูล”

๑. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ผู้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดพิมพ์หนังสือ

๑. หัวหน้าโครงการพลังไฟฟ้าเขื่อนปากมูล
๒. บริษัทสหพัฒน์ปิบูล จำกัด

ท้ายเล่ม

หนังสือที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีนี้ สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยความร่วมมือแรงร่วมใจและสมานฉันท์จากเหล่า พสกนิกร ผู้จงรักภักดีและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ อันหาที่สุดมิได้ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีต่อชาวอุบลราชธานี ดังปรากฏนาม ในรายชื่อคณะกรรมการตลอดจนอีกหลายท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือและแนะนำในการจัดทำหนังสือที่ไม่อาจระบุนามทุกท่านไว้ ณ ที่นี้จนครบถ้วนได้

